

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Lagstiftning relaterad till sexhandel som normerande disciplinering?

En kvalitativ studie om sexarbetares upplevelser och erfarenheter av lagstiftning relaterad till
köp och försäljning av sexuella tjänster

SQ1562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp
Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits
Kandidatnivå
Termin HT 2014
Författare: Camilla Egelström och Robert Dynebrink
Handledare: Annelie de Cabo y Moreda

Abstract

Titel Lagstiftning gällande sexhandel som normerande disciplinering? En kvalitativ studie om sexarbetares upplevelser och erfarenheter av lagstiftning gällande köp och försäljning av sexuella tjänster

Författare Camilla Egelström och Robert Dynebrink

Nyckelord Sexköpslagen, prostitution, sexarbete, stigma, kopplerilagen.

Denna uppsats syftade till att undersöka uppfattningar, upplevelser och erfarenheter av lagstiftning relaterad till sexhandel ur sexarbetarens perspektiv, samt hur sexarbetare upplever att lagstiftningen påverkar sexarbetare/sexarbetet. Uppsatsen undersökte också om sexarbetare i studien anser att sexarbete behöver regleras i lagstiftning och så fall hur. De lagar som uppsatsen utforskade var sexköpslagen, kopplerilagen (med relaterade lagrum i Jordabalken och bostadsrättslagen) samt lagen om människohandel för sexuella ändamål. Uppsatsens empiri grundar sig på fem kvalitativa strukturerade mejlintervjuer och en kvalitativ strukturerad telefonintervju. Empirin har undersökts med hjälp av tematisk analys som utgår ifrån teman hämtade från frågeställningarna och syftet. För att analysera och belysa framkomna teman har teorier om konstruktionen av sociala problem, sexhierarkier, pastoralmakt och stigma använts. Uppsatsens huvudsakliga resultat visar att respondenterna uppfattade att lagstiftning var mer negativ än positiv. Lagstiftningen uppfattades skicka signaler om vad som är önskvärt beteende gällande vissa typer av sexualitet, vilket i förlängningen kan fungera disciplinerande och bidra till att upprätthålla rådande sexhierarkier som finns i samhället. Respondenterna uppfattade även att lagstiftningen inte gör skillnad mellan de som är exploaterade och de som själva har valt att sexarbeta. Vidare framträder att respondenterna uppfattat att traffickingdebatten påverkar synen på sexarbetare och sexarbete. Det visade sig också att respondenter upplevde och hade erfarenheter av en motsägelsefull ambivalent kategorisering, både som omyndigförklarade offer och omoraliska förövare. Vidare beskrevs en rädsla och misstro att söka hjälp hos myndigheter utifrån upplevelser av stigmatisering. Sammanfattningsvis är respondenternas erfarenheter, upplevelser och uppfattningar att de till följd av lagstiftning är mer utsatta och att det blivit mer riskfyllt att sexarbeta. Respondenterna hade olika åsikter gällande om sexarbete skulle regleras i lagstiftning, och olika åtgärder föreslogs för att minska stigma och utsatthet genom en avkriminalisering alternativt legalisering av sexarbete.

Tack

Vi vill innerligt tacka våra respondenter som har bidragit med sina upplevelser, uppfattningar och erfarenheter till uppsatsen. Ert bidrag är ovärderligt och ni har gett oss en unik möjlighet att skriva om ett ämne som kommit att fånga oss. Vi vill också tacka vår handledare Annelie de Cabo y Moreda för fantastiskt engagerat stöd, vägledning och konstruktiv kritik. Sist, men inte minst, tack till våra vänner och anhöriga som har haft överseende med att det blivit sena kvällar och stöttat oss i arbetet.

Stort tack till er alla!

Camilla Egelström och Robert Dynebrink

Innehåll

1	Inledning.....	5
2	Syfte och frågeställningar.....	7
2.1	Användning av begrepp och beskrivning av lagar	7
2.1.1	<i>Sexarbetare och försäljning av sexuella tjänster</i>	7
2.1.2	<i>Arenor</i>	7
2.1.3	<i>Incalls och Outcalls</i>	8
2.1.4	<i>Kriminalisering, avkriminalisering och legalisering</i>	8
2.1.5	<i>Lagstiftning relaterad till sexhandel</i>	8
3	Bakgrund	10
3.1	En historisk tillbakablick.....	10
3.1.1	<i>Feministiska positioner i debatten</i>	12
3.2	Sexköpslagen: den Nordiska modellen	12
3.3	Hur sexarbetares röster presenteras i utredningar och lagarbeten	13
3.4	Traffickingdebattens inflytande.....	14
3.5	Kritiska röster	14
4	Tidigare forskning	16
4.1	Studier om reglering av sexarbete ur sexarbetares perspektiv	16
4.2	Stigmatisering, diskriminering och lagstiftning	17
4.3	Svenska befolkningens attityder till sexköpslagen och sexarbete	19
4.4	Motiv till att reglera sexhandel.....	19
4.5	Reflektion kring tidigare forskning	20
5	Teori	22
5.1	Konstruktion av sociala problem.....	22
5.2	Stigma.....	23
5.2.1	<i>Hantering av stigma</i>	24
5.3	Sexualitet och normer om vad som förväntas och accepteras	25
5.4	Makt, disciplinering och hjälp.....	25
6	Metod	27
6.1	Val av metod	27
6.2	Litteratur- och materialsökning	27
6.3	Urval, avgränsningar och begränsningar	27
6.3.1	<i>Organisationer vi vände oss till</i>	29

6.4	Materialinsamling.....	29
6.5	Analys av empiri	31
6.5.1	<i>Validitet, generaliserbarhet och reliabilitet</i>	31
6.6	Etiska överväganden.....	33
6.7	Metoddiskussion.....	33
6.7.1	<i>Fördelning av uppsatsarbetet</i>	35
7	Analys och Resultat.....	36
7.1	Uppfattningar och upplevelser av kopplerilagen.....	36
7.2	Sexköpslagen som en moralkompass?	38
7.3	Traffickings inflytande på debatten om sexarbete.....	42
7.4	Offer eller förövare?.....	45
7.5	Stigma.....	48
7.6	Hur ska stigma och utsatthet motverkas?	50
8	Sammanfattning.....	55
9	Diskussion	57
9.2	Förslag på vidare forskning	58
	Referenser.....	59
	Bilagor.....	64
	Bilaga 1: Frågeguide för telefonintervju	64
	Bilaga 2: Frågeguide för mejl.....	69
	Bilaga 3 Information till seminariedeltagare.....	74
	Bilaga 4: Anslag för väntrum (A3).....	75
	Bilaga 5: Anslag för forum på nätet	77
	Bilaga 6: Text i SMS.....	78
	Bilaga 7: Mejl.....	79

1 Inledning

Sexhandel har reglerats i Sverige sedan i mitten av 1800-talet och utretts genom flera statliga utredningar sedan i början av 1900-talet (Holmström, 2008: 304 ff.). Sverige införde 1999 som första land i världen ett förbud mot att köpa sexuella tjänster (SFS1998:408). Lagen har kommit att kallas sexköpslagen och kan ses som ett resultat av 25 års debatt i riksdag och det offentliga, där åsikterna har gått isär (Svanström, 2004: 227 f.). Diskussionerna har bland annat handlat om en kriminalisering skulle ske överhuvudtaget, om båda parterna eller endast den köpande parten skulle kriminaliseras (Regeringens proposition 1997/98:55, s.100 f.). Utredningar som gjordes kring sexhandel 1981 och 1995 var också kantad av avhopp från utredningsgrupper till följd av skilda åsikter. Att sexköp kom att kriminaliseras har beskrivits som det enda möjliga utifrån dåvarande politiska klimat och rådande moraliska värderingar (Erikson, 2011:178). Sexköpslagen trädde i kraft 1 januari 1999 och lyder;

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, skaffar sig en tillfällig sexuell förbindelse mot ersättning, döms för köp av sexuell tjänst till böter eller fängelse i högst ett år.

Vad som sägs i första stycket gäller även om ersättningen har utlovats eller getts av någon annan. (SFS 1998:408).

Andra lagar som reglerar sexhandeln i Sverige idag är kopplerilagen som funnits sedan 1918, paragrafer i Jordabalken (från 1970) samt i bostadsrättslagen (från 1991). Sexhandel regleras även utifrån lagen om människohandel sedan 2002.

I Sverige finns en tanke att de som berörs av en lagstiftning, eller kan anses vara intressepart, ska ha en möjlighet att uttrycka sin åsikt genom ett remissförfarande (Svanström, 2004:226). Sett till förarbeten och tidigare forskning kan det tyckas att det större utrymmet gällande upplevelser och åsikter kring sexköpslagen har lämnats till poliser, socialarbetare och andra professionella som kommer i kontakt med sexhandel. I de fall då utrymme getts till personer med egna erfarenheter av sexhandel framträder även där skilda åsikter, deras röster talar så väl för som emot kriminalisering. Vi har därför valt att göra en studie om hur de som har erfarenhet av sexarbete uppfattar lagstiftning relaterad till sexhandel. Vi anser att röster från sexarbetare behöver större plats i forskningen, oavsett åsikt om sexköpslagen¹ och annan lagstiftning som berör sexhandel.

När vi började arbeta på uppsatsen kring sexhandel var vi inte säkra på vad som väntade oss. Det enda vi visste var att vi gav oss in på ett forskningsområde som är mycket värdeladdat. Hur värdeladdat det faktiskt är märkte vi i våra försök att närma oss våra respondenter genom riktade förfrågningar och kontakt med olika organisationer. Vi blev ifrågasatta, fick skriva brev där vi förklarade vår syn på sexhandel och i vissa fall nekades vi att sätta upp anslag. Människor vi kontaktade för intervjuer tackade nej för rädsla av att bli framställda på fel sätt.

¹ I uppföljningen av sexköpslagen (SOU 2010:49) presenterades åsikter från två intresseorganisationer för de som har erfarenhet av att sälja sexuella tjänster. Uppfattningar som respondenter från organisationen som är negativ mot sexköpslagen framställs som vaga, utifrån motargumentation från kvinnor som lämnat prostitution, poliser och socialarbetare (SOU 2010:49, s. 228).

Efter inläsning av forskning och litteratur, samt diskussioner och samtal med olika aktörer stod vi inför insikten att *sexarbete är en oerhörd komplex fråga*. Vår förförståelse var att det kan finnas personer som valt att sexarbeta och att det också finns de som är utsatta för tvång. Vi hade också en tanke om att bilden av sexarbete var mer nyanserad än två polariserade positioner vi nyss beskrivit. Stora resurser har gått och går till att öka kännedomen kring sexarbete, där Socialstyrelsen har en central roll att kartlägga och rapportera. Socialt arbete bedrivs mot sexarbetare, såväl som sexköpare, och därmed kan komma vara ett nutida eller framtida arbetsfält för socionomer. Sexarbete är dock ett ämne som vi inte har berört under vår utbildning på Socionomprogrammet vid Göteborgs universitet. Vår förhoppning är att studien kan bidra med ett nyanserat perspektiv till diskussionen som förs kring sexarbete, på institutionen så väl som andra platser, och till framtida socialt arbete.

2 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka sexarbetares uppfattningar gällande lagstiftning som berör köp och försäljning av sexuella tjänster, samt hur sexarbetare upplever att lagstiftningen påverkar sexarbetare/sexarbetet.

Våra frågeställningar är:

1. Hur uppfattar sexarbetarna i studien lagstiftning relaterat till sexhandel?
2. Har sexarbetarna i studien erfarenheter och upplevelser av sexköpslagen, i så fall vilka?
3. Har sexarbetarna i studien erfarenheter och upplevelser av kopplerilagen, i så fall vilka?
4. Har sexarbetarna i studien erfarenheter och upplevelser av lagen om människohandel för sexuella ändamål, i så fall vilka?
5. Anser sexarbetarna i studien att sexarbete ska regleras i lagstiftning, i så fall hur?

2.1 Användning av begrepp och beskrivning av lagar

2.1.1 Sexarbetare och försäljning av sexuella tjänster

Sexarbetare har presenterats som ett paraplybegrepp som används för att beskriva individer som säljer sex eller andra typer av erotiska tjänster i sexindustrin (Last, 2007). I vår syftesformulering har vi utgått från begreppet sexarbetare som används av FN:s hjälporgan UNAIDS. Enligt FN:s definition är sexarbetare vuxna som själva valt att erbjuda en sexuell tjänst vilket den mottar ersättning för utifrån att samtycke skett;

“By definition, sex work means that adult female, male and transgender sex workers who are engaging in commercial sex have *consented to do so* (that is, are choosing voluntarily to do so), making it distinct from trafficking. “ (UNAIDS, 2012: Annex. s. 15).

I svensk lagstiftning gällande sexköp och sexarbete finns inget begrepp för den som säljer sexuella tjänster, därmed har vi funnit att FN:s definition är den som beskriver situationen bäst utifrån vårt syfte. Prostituerad är ett begrepp som används i många utredningar och studier. I utvärderingen av sexköpslagen fastlås att använda begreppet prostituerad kan vara stigmatiserande men att det anses spegla verkligheten (SOU 2010:49, s.61). Vi vill inte verka för den stigmatiseringen innan vi visste hur respondenterna själva definierade sig, och att använda begreppet som vi uppfattade var minst stigmatiserande kändes som rätt väg för oss. Vi använder dock olika begrepp när vi hänvisar till olika utredningar och studier, utifrån de formuleringar som texterna använder.

2.1.2 Arenor

Arenor syftar till de olika forum och platser där sexarbetare och sexköpare får kontakt med varandra samt plats där transaktionen av tjänsten sker. Exempel på arenor är gatan, internet, massageinstitut, lägenhet och bordeller.

2.1.3 Incalls och Outcalls

Incalls innebär att kunden mottas av sexarbetaren på en plats som sexarbetaren ordnat, exempelvis hemma hos sexarbetaren eller på hotell. Outcalls betyder att sexarbetaren åker till den plats som sexköparen har arrangerat; hotell, lägenhet eller utomhus (Edlund & Jakobssons, 2013:44 ff.)

2.1.4 Kriminalisering, avkriminalisering och legalisering

I studien diskuteras lagtekniska begrepp, kriminalisering, avkriminalisering och legalisering. Vi utgår från Dodillet (2009:489 f.) beskrivning av begreppen. I Sverige fattades beslutet att den köpande parten skulle *kriminaliseras*. Skulle vi bestämma oss för att det inte längre skall vara straffbart att köpa sexuella tjänster skulle det innebära en *avkriminalisering*. Om sexhandel skulle *legaliseras* blir det är lagligt att både köpa och sälja sexuella tjänster *men under reglerade förhållanden* (ibid.).

2.1.5 Lagstiftning relaterad till sexhandel

När vi skriver om lagstiftning relaterade till sexhandel utgår vi från lagar där försäljning av sexuella tjänster beskrivs och där personen är över 18 år. Vi har tidigare beskrivit sexköpslagen, andra lagar är; kopplerilagen, människohandel för sexuella ändamål, hyresrättens förverkande i Jordabalken samt förverkande av rätten att äga i bostadsrättslagen.

Kopplerilagen är ursprungligen från 1918 och innebär att den som främjar eller utnyttjar en person som säljer tillfälliga sexuella tjänster kan fällas för koppleri (SFS 1962:700). Exempel som uttrycks i lagen är att hyresvärdar är skyldiga att vräka de hyresgäster som använder bostaden till hel eller väsentlig del för tillfälliga sexuella tjänster mot ersättning. I annat fall är de skyldiga till koppleri. Ordet främja innebär enligt Edlund och Jakobsson (2013: 58 f.) att bygga webbsida, vara chaufför eller säkerhetsvakt. Straffskalan för koppleri är upp till fyra års fängelse medan grovt koppleri innebär fängelsestraff mellan två till 8 år.

Om en lägenhet används för genomförande av sexuell tjänst hamnar det under Hyresrättens förverkande 12 kap §42 punkt 9 Jordabalken (SFS 1970:994). Motsvarande paragraf finns även gällande bostadsrätter. Vid aktiviteter som innefattar köp av sexuell tjänst har du förverkat rätten att äga ditt boende enligt Bostadsrättslagen 7 kap §18 punkt 8 (SFS 1991:614). Utifrån Jordabalken och Bostadsrättslagen behöver inte försäljning av sexuella tjänster ske till hel eller väsentlig del, som uttrycks i kopplerilagen, för att utgöra grund till förverkande.

Människohandel för sexuella ändamål regleras i BrB 4 kap §1a. Lagen från 2002 uttrycker följande;

”Den som, i annat fall än som avses i 1§, genom olaga tvång, vilseledande, utnyttjande av någons utsatta belägenhet eller med annat sådant otillbörligt medel rekryterar, transporterar, överför, inhyser eller tar emot en person i syfte att han eller hon ska exploateras för sexuella ändamål, avlägsnande av organ, krigstjänst, tvångsarbete eller annan verksamhet i en situation

som innebär nödläge för den utsatte, döms för människohandel till fängelse i lägst två och högst tio år” (SFS 1967:700)

I Sverige används ofta trafficking som begrepp för att beskriva människohandel för sexuella ändamål. När vi talar om trafficking här avser vi människohandel för sexuella ändamål där det inte finns ett samtycke till den sexuella transaktionen eller där sexsäljaren ger samtycke utifrån att denne känner sig tvingad.

3 Bakgrund

Vi kommer i det här avsnittet presentera utredningar, debatter och lagpropositioner som lett fram till sexköpslagen och som påverkat synen på sexhandel och sexarbete. Vi börjar med en kort historisk tillbakablick på hur sexhandel har reglerats och hur sexköpslagen vuxit fram, med ett underavsnitt om hur skilda åsikter splittrat feministiska rörelser. Efter det presenteras hur Sveriges synsätt på sexhandel mottagits ur ett internationellt perspektiv och hur debatten förs inom EU och FN. Vi går sedan vidare till hur sexarbetares röster presenterats i utredningar och lagarbeten. I näst sista avsnittet beskrivs hur trafficking kommit att påverka debatten och synen på sexhandel och vi avslutar med kritik som lyfts mot det rådande sättet att se på sexhandel.

3.1 En historisk tillbakablick

Skilbrei och Holmström (2013:4) menar att politik som berör prostitution inte lever i ett vakuum utan påverkas av sociala förändringar och samhällsprocesser. Samhällets sätt att förhålla sig till prostitution kan ses som en reflektion av historiska, kulturella och sociala förändringar som avspeglas i politiken (ibid.). I det här avsnittet görs några korta historiska nedslag som rör politiken kring sexhandel och presenterar debatter, utredningar och lagförslag.

Under 1800-talet började reformer utformas för att skapa välfärd runt om i Europa (Agustín, 2007: 96 ff.). Prostituerade var en av de grupper som uppmärksammades under denna period vilket resulterade i att synen på de prostituerade skiftade; från att ha definierats som äckliga och gemena, definierades de istället som kvinnor som behövde räddas. Samtidigt fanns också inslag i debatten som handlade om att de prostituerade kvinnorna ansågs utgöra ett hot mot välfärden, eftersom de var motsatsen till idealbilden som fanns kring kärnfamiljen och ansågs dessutom utgöra en källa till könssjukdomar (ibid.). Då prostituerade ansågs vara smittkällor ökade också kontrollåtgärden mot dem när könssjukdomarna ökade runt om i Europa under 1800-talet (SOU 1995:15, s. 42). I Sverige infördes reglementeringssystemet 1847. Detta innebar att kvinnor som försörjde sig på prostitution registrerades med namn samt tidigare yrke, exempelvis sömmerska. Genom reglementeringen underkastades kvinnorna läkarundersökning en gång i veckan (Svanström 2000: 251 ff.). I reglementeringen beskrevs också hur kvinnorna skulle uppträda på allmän plats (Svanström, 2006:107 ff. refererad i Holmström, 2008: 304 f.).

Reglementeringssystemet avskaffades 1918, det nya kontrollmedlet som kom att användas var häktningar utifrån lösdriverilagstiftningen. Efter en skrivelse från inrikesdepartementet 1951 som uppmanade begränsning av tillämpning av lagen blev det en minskning av ingripanden av misstänkta prostituerade (ibid.).

Kriminaliseringsdebatten som resulterade i att sexköp förbjöds 1999 tog enligt Svanström (2004: 227) fart efter kritik mot 1976 års sexualbrottsutredning, SOU 1976:9. I utredningen föreslogs exempelvis förmildrande straff för våldtäkt, beroende på hur offret agerat innan, samt mildare straff för koppleribrott. Utredningen möttes av stark kritik, främst från kvinnorörelser. Kritiken ledde till att regeringen 1977 tillsatte en ny utredning som kartlade

prostitutionen i Sverige (SOU 1981:71 s. 9 ff.). Utredningen, SOU 1981:71, presenterades 1981 och föreslog att prostitution inte skulle kriminaliseras men att män som köpte sex av kvinnor vilka var narkotikaberoende skulle straffas (ibid.), vilket inte antogs (SOU 1995:15, s. 35).

Efter utredningen från 1981 fortsatte diskussionen om prostitution i riksdagen, och under 1980-och 1990-talet lades motioner fram gällande åtgärder. Ett beslut att utreda kriminalisering av prostitution fattades 1992, och 1995 presenterade utredningen sitt betänkande (SOU 1995:15). Här föreslogs att både köp och försäljning av tillfälliga sexuella tjänster skulle kriminaliseras för att fylla en *normbildande funktion* (SOU 1995:15, s.17). Nedanstående tabell presenterar argumenten för och emot kriminalisering som lyftes i betänkandet (SOU 1995:15, s. 220 ff.), där begreppet könshandel används istället för prostitution i utredningen:

Argument för en kriminalisering	Argument mot en kriminalisering
Normbildande och ökad jämställdhet mellan könen.	Könshandeln skulle drivas under jorden
Högre prioritet hos polisen för att motverka våld och kriminalitet förknippad med könshandel.	Prostituerade skulle inte våga söka hjälp på grund av risken att bli straffade och tvingas sluta.
Många av köparna skulle avstå och inte ta risken att bli upptäckt till följd av polisutredning och rättegång.	En ökad risk för våld, utpressning och annan brottslighet gentemot både köpare och säljare.
Avhållande effekt att börja med prostitution och redan etablerade skulle sluta (Prostitution ej laglig inkomst).	Svårt att kontrollera hur lagen följs.
Minskat kundunderlag leder till svårare att försörja sig på prostitution.	Kriminella och våldsamma köpsköpare skulle inte låta sig påverkas av straffhotet.
Kvinnor får starkare ställning i förhållande till påtryckare som vill att kvinnor prostituerar sig.	Prostituerade kvinnor med narkotika behov skulle inte avhålla sig, de är redan skyldiga till grövre brott, narkotikabrott.
Starkare medel att förmå parter att lämna könshandeln.	Svårt att definiera gränsen för vad som är straffbart eller inte.
Krav på ökad information till vissa grupper i samhället.	Svårt att bevisa brottet.
Begränsa exploateringen av kvinnor på sexklubbar.	Parterna i könshandeln skulle kunna samarbeta för att dölja brottet.

I sin ursprungliga utformning mötte förslaget om kriminalisering av både säljare och köpare kritik. Ett argument mot att båda parter kriminaliserades var att prostitution handlade om mäns makt över kvinnor och mäns sexualitet. Kritiker menade att detta gjorde det orimligt att kriminalisera den part som ansågs fara illa, den kvinnliga säljaren (Månsson & Olsson, *Dagens nyheter* 14 mars, 1995 refererad i Svanström 2004:234). Att straffa de säljande kvinnorna skulle vara liktydigt med att straffa offren (Arne Höök, *Dagens nyheter* 15 mars 1995 refererad i Svanström 2004:234).

Utredningen som presenterades 1995 ledde delvis till en kriminalisering då Kvinnofridspropositionen (1997/85:55, s. 100 ff.), som behandlade våld mot kvinnor där även

prostitution innefattades, föreslog att endast den köpande parten skulle kriminaliseras. Utifrån argumentet att inte bidra till säljarens utsatthet föreslog regeringen att endast köp av sexuell tjänst skulle kriminaliseras (ibid.).

När sexköpslagen antogs fick Socialstyrelsen i uppdrag att vara nationell rapportör och återkommande kartlägga hur prostitutionen förändras. Sexköpslagen har utvärderats i en statlig utredning SOU 2010:49 (s. 13 ff.). Utredningen utgick från att sexköp fortsatt skulle vara kriminaliserat och det konstaterades att sexköpslagen lett till att gatuprostitutionen minskat. Vidare underströks att den nya lagstiftningen bidragit till att markera Sveriges ställning i frågan. Lagstiftningen beskrevs ha fungerat avskräckande och hindra utländska aktörer från att etablera sig i Sverige. I utvärderingen presenteras även Sveriges officiella ställningstagande, att all prostitution är exploaterande (ibid.).

3.1.1 Feministiska positioner i debatten

Enligt Svanström (2004:227 ff.) har kvinnorörelsen haft stort inflytande i debatterna gällande prostitutionen vilket också har återspeglats i de svenska prostitutionsutredningarna. Samtidigt som kvinnokampen mot prostitution har fungerat enande, är prostitution också en fråga som har splittrat feministiska rörelser (O'Connell Davidson, 2002: 84). Westerstrand (2008: 112 ff.) delar något grovt in debattens feministiska perspektiv i två olika positioner. Den abolitionistiska, som vill bekämpa prostitution, och tolerans-/normaliseringspositionen, som anser att prostitution skulle kunna normaliseras. Erikson (2011:178 ff.) förklarar att den abolitionistiska positionen fått genomslag sedan prostitution har kommit att presenteras som en könad fråga, där kvinnor betraktas som offer för mäns makt, och kriminalisering var den lösning på fenomenet som kunde accepteras.

3.2 Sexköpslagen: den Nordiska modellen

Som vi nämnde i inledningen var Sverige det första landet i världen att kriminalisera sexköparen. Nedan presenteras huruvida synsättet på sexhandel fått spridning internationellt och andra synsätt som förs i den globala debatten.

I debatten som förs i Europa har fenomenet att kriminalisera köparen av sexuella tjänster kommit att kallas den Nordiska modellen, vilket har sitt ursprung i svenska sexköpslagen (Honeyball, 2014). Att modellen benämns som nordisk är utifrån att även Finland, Norge och Island kriminaliserat köparen (Kousmanen, 2010: 2 ff.). Tecken på att sexköpslagen kan betraktas som framgångsrik är att länder runt om i Europa har fattat intresse för hur den mottagits bland befolkningen och vilka effekter den haft (ibid.). I Kvinnofridspropositionen (1997/98:55, s. 24) framgår att Sverige haft en ambition att exportera sitt synsätt. Exporten kan betraktas varit framgångsrik då EU-parlamentet tog officiell ställning för den Nordiska modellen 3 februari 2014, utifrån den så kallade Honeyball-rapporten som behandlar prostitutionen i Europa (Europaparlamentet, 2014). Rapporten framställer prostitution som uttryck av mäns våld mot kvinnor, att det finns en direkt koppling mellan prostitution och trafficking samt organiserad brottslighet. Rapporten fokuserar på mannen som köpare och kvinnan som säljare och ställningstagandet görs utifrån att rapporten står på kvinnornas sida men mot prostitutionen. Genom att bekämpa prostitutionen ska steg tas mot ett mer jämställt

EU (Honeyball, 2014, s. 23). Synsättet i rapporten är annorlunda från synsätt som finns inom organisationer i FN. Utifrån HIV och STI-prevention arbetar organisationer som UNAIDS (2012), International Labour Organisation (2010) och UN Women (2013) med att hjälpa och stärka sexarbetares rättigheter, då sexarbete anses vara ett arbete som ska jämföras med andra arbeten.

3.3 Hur sexarbetares röster presenteras i utredningar och lagarbeten

I Sverige finns en tanke kring hur politiska beslut ska fattas, och remissförarfarandet utgör en demokratisk del i detta (Regeringen, 2014). Remissförarfarandet innebär att de som berörs av lagstiftning, eller på något vis kan ses som intressepart, ska ha en möjlighet att uttrycka sin åsikt (Svanström, 2004:226). Kommande avsnitt redogör hur röster från sexarbetare presenterats i utredningen SOU 1995:15, utvärderingen av sexköpslagen (SOU 2010:49) samt exempel på hur rösterna tagits emot med exempel som utgår från Östergrens (2006) efterforskningar.

Gällande de som har erfarenhet av sexhandel, förefaller deras röster mer sällan vara representerade i till exempel statliga utredningar. I de fall som sexarbetares erfarenheter presenteras, vittnar de flesta berättelserna om dålig uppväxtmiljö, drogberoende och behov av pengar som ledde in i prostitution (se SOU 1995:15, s. 71 ff.). I utvärderingen sexköpslagen presenteras röster från individer som har erfarenhet av att sälja sex såväl som professioner som arbetar mot sexhandel. Det konstaterades att professioner som arbetar mot prostitution och de kvinnor som lämnat prostitution är positiva till sexköpslagen (SOU 2010:49, s. 228 ff.). I utvärderingen har medlemmar från två organisationer svarat på enkäter, och det framkom två olika synsätt och åsikter om sexköpslagen. Medlemmar från Prostituerades Revansch I Samhället (PRIS) menade att lagen bidragit till att de inte längre behöver skuldbelägga sig själva, då det är köparna som gör fel. De som slutat ansåg sig inte kunnat se att de utnyttjats så länge de jobbade med prostitution. Medlemmar från den andra organisationen, Rose Alliance, var kritiska mot lagen. Rose Alliance medlemmar beskrevs som aktiva sexarbetare som uppgav att det går att skilja på tvingad och frivillig prostitution. De menade att lagen bidragit till att förstärka det sociala stigma kring sexförsäljning, och att de kände sig omyndigförklarade eftersom sexarbetares val och vilja inte respekteras trots att handlingen att sälja sex inte är kriminaliserad. Författarna av utredningen beskrev att uppgifterna från Rose Alliance bedömdes som vaga och att det handlade om myter, utifrån uppgifter som hämtats från poliser och kvinnor som lämnat prostitutionen (ibid.).

Petra Östergren (2006:286) är kanske den forskare som starkast har kritiserat Socialstyrelsens rapporter, och som ger exempel på att röster som stärker argument för kriminalisering är de som presenteras. Enligt Östergren ska Gunilla Ekberg, regeringens tidigare jämställdhetsexpert, ha krävt att information om att sexsäljarna kände makt skulle tas bort ur rapporten från RFSU 2004 som senare kom att heta *En känsla av makt*.

3.4 Traffickingdebattens inflytande

Kousmanen (2010: 13) beskriver att diskussionen kring trafficking, människohandel för sexuella ändamål, sedan 2002 påverkade debatten kring prostitution generellt. I det här avsnittet presenteras tre olika författare som beskriver synen på trafficking och vilket inflytande det har kring debatten om exploatering.

Agustín (2007:36 ff.) visar hur trafficking har rönt en enorm uppmärksamhet internationellt och skapat samarbete mellan nationer och ickestatliga organisationer, så kallade NGO:s . Aktiviteter som identifieras som trafficking har kommit att anses som slaveri i modern tappning. Författaren menar att resultatet blir att alla kvinnor som säljer sex och samtidigt befinner sig i någon form av migrationssituation ses som passiva offer och utsatta för tvång, oavsett omständigheter. Hon poängterar också att resande kvinnor historiskt alltid setts som mer eller mindre avvikande, och med sexualitet i bilden uppstår lätt moralpanik (ibid.). Enligt Holmström och Skilbrei (2008: 12 ff.) anses det svårt att avgöra vem som är offer för människohandel eller frivilligt sexarbetar, då det finns uppenbara brister i att avgöra hur många som faktiskt är offer för människohandel. Holmström (2008:310 f.) pekar på att kunskapen kring trafficking på arenor som inte är synliga är lika begränsad som sexhandel generellt på samma arenor.

3.5 Kritiska röster

Tidigare presenterades att sexköpslagen uppfattats som positiv utifrån utvärdering som gjordes 2010 (SOU 2010:49, s. 13 ff.). Här presenteras olika kritiska reflektioner kring synen på sexhandel och sexlagstiftning, och vilka konsekvenser olika författare uppfattat att lagstiftningen leder till.

Prostitution har setts som ett tecken på en bristfällig välfärdsstat sedan 70-talet. Bland annat anses att jämställdhet inte kan uppnås så länge prostitutionen existerar (Skilbrei & Holmström, 2013:4). Utifrån utredningar och lagarbeten framkommer att sexköpslagen anses bidra till att öka jämställdheten samt möjliggöra att de som utnyttjas i prostitution ska kunna söka hjälp (Regeringens skrivelse 2007/08:167, s. 3). Mot denna syn finns kritiska röster. Hulusjö (2013: 184 ff.) lyfter i sin avhandling exemplet att sexköpslagen inte ändrat den sociala och ekonomiska position kvinnor har i samhället, vilket enligt henne i sin tur är det som är orsaken för de ojämställda livschanser som finns gällande män och kvinnor. Vidare vittnar flera av Hulusjös informanter att de inte kan söka hjälp, då de inte upplever sig ha rätt till skydd. När de vänt sig till polisen har de upplevt att de inte varit trovärdiga. I studien berättar intervjuade även om en motsatt bild, de upplevde sig uppfattats som trovärdiga i domstol (ibid.).

Ytterligare kritik kommer från Dodillet och Östergren (2011:1 ff.) som i sin artikel beskriver att de som straffas utifrån sexköpslagen inte är köparen utan säljaren, straffet uppstår utifrån konsekvenser av sexköpslagen samt andra lagstiftningar som finns kring sexarbete. Vidare menar författarna att ställningstagande som gjorts, att det är irrelevant att skilja mellan frivillig och ofrivillig prostitution (se t.ex. SOU 2010:49, s. 15 f.), leder till en paternalistisk

hållning som fråntar vuxna och myndiga kvinnors rätt att uttrycka och definiera sin egen situation.

Andra kritiska röster gäller huruvida sexköpslagen handlar om att hjälpa sexarbetare eller om att hindra oönskad invandring. Skilbrei och Holmström (2013:4) beskriver att prostitution har ett symboliskt värde då det står för något korrupt och omoraliskt i samhället. Negativa associationer förknippade med prostitution skapar därmed politiska möjligheter att genomföra radikala åtgärder. Exempelvis kan prostitutionen fungera som skäl för att sanera det offentliga rummet och föra en striktare immigrationskontroll (ibid.). Någon som pekar på detta är Kulick (2003:199 ff.). Han beskriver att sexköpslagen kan ses utifrån ett sätt att hantera Sveriges inträde i EU, då förslaget att kriminalisera kom i samband med kampanjer kring ett EU-inträde 1992. Syftet med lagen var enligt honom att skydda Sverige mot den liberala synen på prostitution som uppfattades finnas i EU. Kulicks resonemang går i linje med Sirings (2008: 240 ff.) forskning, hon beskriver att sexköpslagen används som medel att övervaka och förhindra att utländska aktörer etablerar prostitutionsverksamhet i Sverige.

4 Tidigare forskning

I tidigare forskning finns omfattande studier kring prostitution, i Sverige så väl som internationellt. Utifrån vårt syfte och frågeställningar har vi sökt efter studier gällande lagstiftning relaterad till sexhandel och hur sexarbetare² upplevt lagstiftningen ifråga. Vi har främst fokuserat på att hitta studier som genomförts i Sverige, då vi utgår från svensk lagstiftning, och även sökt bland nordiska studier då det finns liknande lagstiftning i Finland, Norge och Island. Den forskning vi fann talar om negativa konsekvenser som kommit till följd av lagstiftning relaterad till sexhandeln. Vi valde därför att aktivt söka efter forskning som visade på positiva effekter av lagstiftning relaterad till sexhandel, vilket vi inte lyckades finna. Vi reserverar oss för att vi kan ha missat viktig forskning som kan visa på positiva effekter av lagar relaterad till sexhandeln. För att skapa en bredare förståelse för sexarbete generellt, och för att eventuellt kunna jämföra, har vi även valt att söka internationella studier som presenterar upplevelser utifrån att sexarbete regleras.

I denna del presenteras studier som undersökt upplevelser av lagstiftningen kring sexarbete ur sexarbetarens perspektiv. Detta följs av ett avsnitt kring teman som varit genomgående vid sökning av forskning; stigma, diskriminering och stigmatisering. Då sexköpslagen ofta omtalas som en normlag som syftar till att påverka samhällets attityder, har vi även valt att presentera attitydundersökningar gällande sexköpslagen och sexhandel i Sverige. Efter detta följer studier som lyfter motiv till varför sexhandel behöver regleras. Slutligen presenterar vi en reflektion kring tidigare forskning.

4.1 Studier om reglering av sexarbete ur sexarbetares perspektiv

Vi börjar med att presentera 3 studier där det framkommer sexarbetares upplevelser kring reglering av sexarbete.

Den första studien som gjorts av sexarbetare i Sverige är genomförd av Edlund och Jakobsson (2013: 5 ff.) som undersökt situationen för 124 sexarbetare huvudsakligen utifrån hiv/STI – prevention, men som även tagit upp andra frågor. Där framkommer att 6 procent av respondenterna anser att sexköpslagen varit bra för dem, 5 procent tycker att det delvis varit bra för dem samtidigt som över 65 procent anser att lagen inte varit bra för dem (ibid.). Hulusjö (2013:7 ff.) beskriver i sin avhandling 20 kvinnor som har erfarenhet av prostitution och deras upplevelser. Sexköpslagen uppfattades medfört större risker så väl som utgjort en del av det som skapar möjlighet att uppleva en känsla av kontroll (ibid.). I Edlund och Jakobsson studie (2013: 60 ff.) har vissa av informanterna också upplevt att hotfulla situationer ökat sedan införande av sexköpslagen, medan andra beskriver att sexköpslagen ger makt i möjligheten att kunna anmäla kunden om något skulle hända.

En liknande komplex bild framkommer i Östergrens (2006:196 ff.) material, där hon beskriver hur feminismen förhållit sig till porr- och sexbranschen. I flera intervjuer med sexarbetare framkommer att de uppfattar att sexköpslagen försvårar deras situation. Samtidigt

² Benämning på försäljning av sexuell tjänst och personer som säljer sexuella tjänster är olika i texten nedan sedan de utgår från olika studier och kan därmed ha olika betydelse.

så uttryckte andra informanter att lagen var bra för affärerna, det ökade tabut medförde att de kunde ta mer betalt (ibid.).

I Edlund och Jakobssons (2013: 58) framkommer att kopplerilagen påverkar sexarbetet. En majoritet av 100 tillfrågade sexarbetare beskrev att de skulle arbeta tillsammans om kopplerilagen avskaffades.

4.2 Stigmatisering, diskriminering och lagstiftning

Återkommande teman när vi letade tidigare forskning var diskriminering och stigmatisering. Följande avsnitt presenterar olika författares beskrivningar av sexarbetares upplevelser av stigmatisering och diskriminering till följd av lagstiftning kring sexarbete.

Agustín (2007:128) beskriver hur den stigmatiserande diskursen om prostituerade som offer lever kvar sedan den fick fäste under 1800-talet. Studien handlar om trafficking, sexarbete, migranter och räddningsindustri, där räddningsindustrin beskrivs bestå av institutioner, organisationer och personer som vill stoppa trafficking och få kvinnor ur prostitution. Att sexköpslagen bidragit till stigmatiseringen och diskriminering visar också Edlunds och Jakobssons (2013:6 ff.) studie, där 64 procent av de intervjuade sexarbetarna menar att de tror att sexköpslagen bidrar till att skapa fler fördomar. Vidare beskriver författarna ett tydligt samband mellan öppenhet kring att sälja sex och att bli diskriminerad. Vanligaste strategin för att hantera detta enligt studien, var att isolera sig själv. Hur vanligt det var att undvika myndigheter framkom i studien. Av de som upplevt fysiskt, sexuellt eller psykiskt våld från kund³ hade 9 av 36 personer polisanmält. Av dessa uppgav 7 att de upplevt ett bemötande från polisen som var kränkande och om liknande brott skulle ske igen skulle de inte anmäla (ibid.).

På liknande sätt berättar Östergrens (2006: 203 ff.) respondenter om hur de upplevt stigma samt att de inte upplever sig passa in på beskrivningen av sexarbetare som finns hos samhällets offentliga aktörer. Författaren beskriver att samtliga respondenterna oavsett vad de tyckte om prostitution hade en sak gemensamt, de tyckte att de var illa behandlade och kränkta av samhället.

Stigmatiseringen av sexsäljande kvinnor kommer enligt Pheterson (1993:40 ff.) från moraliska värderingar i samhället, och som även regleras genom lag. Detta berövar sexarbetare deras värdighet och förhindrar socialt deltagande. Författaren lyfter också att moralen grundas i att det är skamligt att kvinnan säljer sin ära genom att erbjuda sexuella tjänster, vilket innebär att kvinnan brutit mot att passa in i den klassiska bilden av en fru i äktenskap. Det resulterar i att kvinnan som säljer sex får vanäran bunden till sin identitet, medan mannen som köper visar på ovärdighet genom sitt handlande (ibid.). Ytterligare en

³ Vi vill uppmärksamma läsaren på att det finns en viss problematik med dessa siffror, då synen på vem som ansågs vara kund varierade. För vissa kan en person vara kund så länge den utger sig för att vara det, även om det resulterat i våld. För andra är det ingen kund om våld funnits i bilden då de istället var en våldsvärkare (information som getts av Edlund och Jakobsson vid tillfrågan 2014-04-04).

författare som pekar på att stigmatiseringen är könsberoende är Vanwesenbeeck (2013:11 f.). I hennes artikel jämförs studier för att beskriva hur män och kvinnor har olika positioner i prostitution utifrån stigma och erfarenheter. Författaren beskriver att vanäran som förknippas med kvinnors identitet kan förstås utifrån kvinnliga prostituerade överskrider normer kring feminitet och kvinnlig sexuell blygsamhet. Män å andra sidan har uppfattats som mindre berörda av stigma utifrån de traditionella perspektiven av manlig sexualitet och maskulinitet (ibid.). Männerna anses därmed ansvariga för sina handlingar och blir subjekt, till skillnad från kvinnorna som uppfattas som objekt. Detta beskrivs även av Siring (2008: 350 f.) i en studie om sexköpslagstiftning, sexhandel och myndigheter. Samtidigt beskriver Koken, Bimbi, Parsons och Halkitis (2004:13) i sin studie att män som säljer sex som är homo- och bisexuella begår dubbeltabu genom homosexuella aktiviteter och prostitution. Studien undersökte hur manliga eskorter förhöll sig till det arbetsrelaterade stigma och byggde på 46 intervjuer i USA. Männerna i deras studie hade upplevt stigmatisering. Uppfattningen, erfarenheter och deras reaktion på stigmatiseringen varierade dock stort (ibid.).

Pheterson (1993:40 ff.) lyfter även fram exempel på diskriminering i sin artikel genom att peka på att det finns en risk i Sverige att förlora vårdsnaden om sina barn om man säljer sex (studien genomfördes innan sexköpslagen antogs). Författaren diskuterar också sexarbeters möjligheter att utveckla trygga affärsverksamheter. Möjligheterna i Sverige inskränks genom att en person som utnyttjar eller främjar en annans persons sexarbete anses göra sig skyldig till koppleri (Siring, 2008: 329 f.). Anställs exempelvis någon som vakt, chaufför kan personen åtalas för koppleri. Detsamma gäller om sexarbetare arbetar tillsammans (Edlund & Jakobsson, 2013:58 ff.).

Stigmatisering och diskriminering som sker på en strukturell nivå beskrivs av Skilbrei, Tveit och Brunovskis (2006:73), som har gjort en studie utifrån 13 kvalitativa intervjuer med kvinnor som kommit från Nigeria och prostituerat sig i Norge. Författarna beskriver hur myndigheter i Norge började registrera kvinnorna utifrån syftet att hjälpa kvinnorna ur prostitution. Samtidigt beskriver författarna hur samhällsstrukturen och migrationspolitiken i Europa innebär att kvinnorna inte kan finna arbete med tillräckligt bra lön. Kvinnornas beslut att emigrera, ibland med utgångspunkten att arbeta med prostitution, grundas i förhållanden av fattigdom och osäkra framtidsaspekter i hemlandet. För flera var beslutet fattat av familjen, en investering för familjens framtid (Skilbrei, Tveit & Brunovski, 2006:7).

En annan författare som forskat i effekter av beslut på strukturell nivå är Dodillet (2009: 551) som har studerat utvecklingen av prostitutionspolitiken i Tyskland och Sverige sedan 1970-talet. I Tyskland legaliserades sexhandel 2002 vilket innebär att sexköp och sexförsäljning är lagligt under reglerade former. Dodillet (2009: 514 ff.) visar att kriminalisering i Sverige så väl som legalisering i Tyskland, handlar om olika sätt inskränka och moralisera prostitution som något skadligt och skamligt som samhället behöver skyddas ifrån. Författaren pekar på att prostitutionspolitiken i båda länderna fungerar som begränsande istället för beskyddande för de i prostitution.

4.3 Svenska befolkningens attityder till sexköpslagen och sexarbete

Sexköpslagen är utformad att verka normbildande och motverka sexhandel genom kriminaliseringen. Nedan följer två studier som undersökt attityder och effekter av sexköpslagen och som ger en bild av uppfattningen som finns i samhället.

I en befolkningsbaserad studie har Kousmanen (2010:1 ff.) undersökt attityder bland den svenska befolkningen och vilken effekt sexköpslagen antas ha haft. Resultaten visar att en majoritet är för att fortsatt behålla sexköpslagen (71 procent), dock framkom att tilltron till att lagen sänkte utbud och efterfrågan inte var stark. Sett ur ett normbildande perspektiv visar studien att stödet för lagen sedan införandet 1999 bibehållit samma höga opinionsstöd. En majoritet (58,7 procent), främst kvinnor, var också för kriminalisering av sexsäljandet. Kuosmanen menar att stödet att kriminalisera sexförsäljning kan tolkas utifrån att sexsäljare inte ses som offer, utan jämställd med sexköparen (ibid.).

I Priebe och Svedins (2012: 5 ff.) kartläggning 2011 var män mer positiva till prostitution än kvinnor. Hälften av männen och 80 procent av kvinnorna var för att behålla sexköpslagen. Liksom i Kuosmanens studie, fanns liten tilltro till att sexköpslagen minskat antalet sexsäljare och sexköpare. Trots det var 65 procent av kvinnorna och 37 procent av männen för kriminalisering av sexförsäljning. Samtidigt visar författarna att få män och kvinnor som sålt och köpt sex uppgav sig påverkats i sitt beteende (ibid.).

En kvalitativ studie om hur sexköpslagen uppfattas av myndighetspersoner och praktiker. Siring (2008:240 ff.) diskuterar uppfattningen och tillämpningen av sexköpslagstiftningen bland poliser och socialarbetare som arbetar mot prostitution och människohandel. Poliser i studie ger uttryck för att om de uppfattar att det är en svensk tjej som säljer sex frivilligt läggs inga resurser på att fånga de som köper. Utifrån respondenternas svar kan det uppfattas som att sexköpslagen främst är till för att skydda de som kommer från utlandet. Att svenska sexsäljande kvinnor i Sverige har behov av skydd är inget som uttrycks. I slutdiskussionen konstateras att sexköpslagen därmed tillämpats olika beroende på kön och hur etnicitet och nationalitet uppfattades (ibid.).

4.4 Motiv till att reglera sexhandel

Lagstiftning relaterad till sexhandel har antagits utifrån motivering att skydda individer och samhället. I det här avsnittet presenteras forskning som visar på att sexarbete kan ses som skadligt, samt bakomliggande förklaringsfaktorer till att individer börjar med sexhandel. Det finns omfattande studier kring prostitution, vi har därför avgränsat och presenterar tre studier nedan.

Farley (2004:1 ff.) uttrycker att prostitution handlar om våld, och mäns våld mot kvinnor, utifrån en studie som genomfördes av författaren 2003 med 854 kvinnor i 9 länder. Där konstaterades att sexhandeln innefattar olika typer av tekniker för att få kvinnor in i prostitution och sedan hålla dem kvar, vilket inkluderar hjärntvättning, fysiskt och psykiskt våld. Författaren menar att oavsett vilken arena prostitutionen sker på och oavsett

prostitutionslagstiftning som finns i det aktuella landet är prostitution extremt farligt. Med hänvisning till andra artiklar lyfts mord som en vanlig dödsorsak (Potterat et al, 2004 refererad i Farley, 2004). Farley menar att en kritisk del i att stoppa prostitution är att hantera är mäns efterfrågan av prostituerade. I en annan artikel presenterar Farley (2005: 950 ff.) bakgrunder och faktorer som kan leda till att individer kan hamna i prostitution, bakgrunder som sårbara utifrån fattigdom, sexuella trauman sedan tidigare, kön eller marginaliserade på grund av etnicitet eller ras. Bakgrunden kan också utgöras av en kombination av faktorerna. Författaren konstaterar även att det inte finns någon skillnad mellan manlig och kvinnlig prostitution vad gäller exploatering (ibid.).

Pribie och Svedin (2012:6 ff.) undersöker gemensamma faktorer som går att finna bland män och kvinnor som sålt sex. Författarna pekar på hur individer som säljer sex oftare har stora psykosociala problem och missbruk i grunden, och därför kan komma att behöva hjälp för att lämna prostitution. Kvinnor som sålde sex hade oftare upplevt våld i parrelationer samt hade fler psykiska symtom än de som inte sålt sex. Män som hade erfarenhet av att sälja sexuella tjänster uppgav att de oftare hade utsatts för sexuella övergrepp under sin uppväxt (oftare än kvinnor som sålt sex och de män som inte sålt sex). I övrigt fann studien få skillnader vad gällde män och kvinnor som sålt sex och de som inte gjort det när det kom till psykiska symptom, självkänsla och sociodemografiska faktorer. Författarna pekade också på att många av de som deltog i studien kunde sluta sälja sex utan insatser från samhällets sida (ibid.).

I en av de mer inflytelserika studierna för svensk del, Borg et al (1981:51 ff.), gjordes av de nio personer som hoppade av prostitutionsutredningen från 1977. Studien presenterar prostitution, dess innebörd, orsaker, följder och rekommenderade åtgärder. Ojämsställda livschanserna utpekade ligga till grund för att kvinnor, oftare än män, hamnar i prostitution. Prostitution beskrivs få konsekvenser för samhället genom att kvinnor kommer att ses som könsobjekt, vilket förhindrar att kvinnor kan utveckla sin sexualitet. Vidare menar studien att prostitution bidrar till fördomar kring homosexualitet, då prostitution anses bekräfta förutfattade meningar som finns kring sexualiteteten. Att acceptera prostitution bidrar till att ett ojämsställt patriarkaliskt samhälle upprätthålls. Gällande kvinnliga prostituerade beskrivs våld och övergrepp vara vanligt förekommande, så även missbruk. Prostitutionen uppges leda till ensamhet och isolering. Ju längre en kvinna är i prostitution desto svårare uppges det vara att lämna den (ibid.).

4.5 Reflektion kring tidigare forskning

Vid vår genomgång av tidigare studier blev det tydligt att forskningen såväl som prostitutionspolitiken är en ytterst könad fråga. Priebe och Svedin (2012:62) beskriver hur debatten i samhället utgår från män som sexköpare och kvinnor som sexsäljare, samtidigt beskriver de i sin rapport att fler män än kvinnor rapporterar erfarenheter av att ha sålt sexuella tjänster. Få män i Priebe och Svedins (2012:5) studie som köpt sex uppgav att de köpt av en man. Av de män som sålt sex hade cirka hälften sålt sex till en man (ibid.). Trots att det finns studier som visar att fler män än kvinnor rapporterar erfarenheter av att sälja sex, betraktas alltså prostitution huvudsakligen som ett fenomen där kvinnor säljer sex

till män. I Borg et al (1981:51 f.) beskrivs inledningsvis att prostitution inte kan förenklas, och författarna lyfter fram att det finns fyra typer; man säljer till kvinna, kvinna säljer till man, man säljer till man samt kvinna säljer till kvinna. Ändå ägnas huvuddelen av boken åt kvinnor som säljer sex till män. Det kan också noteras att transpersoner är frånvarande i denna indelning. Forskningens starka fokus på den heterosexuella prostitutionen tycks också avspegla sig på en praktikernivå. Exempelvis visar Siring (2008:351) att poliser och socialarbetare nästan som uteslutande ser prostitution som heterosexuell. Om eller när män säljer sex till män, antas de göra detta för att de är homosexuella – en diskussion som helt saknar motsvarighet när det gäller den heterosexuella prostitutionen.

I bakgrunden presenterades att debatten kring reglering av sexhandeln kan ses från olika politiserade positioner, den abolitionistiska och tolerans-/normaliseringspositionen. I presentationen av vår tidigare forskning har vi strävat efter att presentera studier som kan ses representera båda positionerna. Ett antal av de studier som vi presenterar kan placeras inom de olika positionerna, medan ett antal studier inte uppfattats placera sig inom en tydlig position

5 Teori

I det här avsnittet presenterar vi studiens teoretiska perspektiv och utgångspunkter. Vi börjar med att presentera hur sociala problem konstrueras utifrån Loseke (2003), då konstruktioner av sexarbete som fenomen tillskrivs olika problemdefinitioner. Vi presenterar sedan Goffmans (2011) teori om stigma, utifrån att sexarbete beskrivs som stigmatiserade av flera författare. Efter det följer Rubins (1984) artikel om hur sexhierarkier uppstår och upprätthålls, vilket delvis kan förklara varför sexarbete uppfattas som skadligt för samhället. Slutligen presenterar vi Foucaults (2002; 2007) begrepp pastoralmakt för att förklara hur samhället använder sin makt för att reglera, disciplinera och motivera hur hjälp och stöd till sexarbetare utformas.

5.1 Konstruktion av sociala problem

Loseke (2003) beskriver hur sociala problem konstrueras utifrån olika sammanhang. Detta innebär att olika fenomen kan ha olika innebörd beroende på kontext. Ett socialt problem vid viss tidpunkt behöver inte anses problematiskt i ett annat sammanhang. I vår historiska genomgång framgår att prostitution under lång tid setts som ett socialt problem. Konstruktionen, orsaken och vart ansvaret ska ligga har dock varierat. Utifrån författarens beskrivning ser vi hur sexarbete som fenomen konstrueras i dagsläget för att kvalificera sig som ett socialt problem som anses behöva regleras genom lag i Sverige.

Loseke (2003: 6 ff.) beskriver att ett socialt problem skapas genom att en *publik (audience)* övertygas om att det sociala problemet existerar och behöver tas på allvar. Detta görs genom att använda *anspråk eller påståenden (claims)* och de som använder dem kallas för *claim makers*. Anspråken/påståenden kan ske visuellt, verbalt eller genom en handling eller beteende. För att fenomen skall kvalificera sig som *socialt problem* behöver fenomenet uppfylla fyra kriterier. För det första skall problemet anses *orsaka skada*, för det andra skall problemet vara *vanligt förekommande i samhället*. Det tredje kriteriet som behöver uppfyllas är att vi som *människor kan lösa problemet* och för det fjärde skall det anses att *förhållandena behöver förändras*. Gällande andra kriteriet är det inte alltid nödvändigt att fenomenet är vanligt förekommande. Det kan istället vara att det kan finnas starka åsikter som får fenomenet att kvalificera sig som ett socialt problem. Dessa sociala problem kan ses som symboliska ställningstagande. Exempel under denna kategori lyfter Loseke vuxna i prostitution (ibid).

Ett socialt problem konstrueras genom att ett *specifikt tillstånd* beskrivs där *skuld* och *ansvar* konstrueras. Dessa tre faktorer beskriver den *diagnostiska ramen (diagnostic frame)*. Ett exempel är när barn misslyckas i skolan (*tillstånd*) där vi kan välja att beskriva att *ansvaret* vilar på samhällsstrukturen och *skulden* ligger på ekonomin. När aktörer skall belysa komplexa problem är en vanlig strategi att skapa enkla förklaringar till varför problemet finns, detta kallas *enkel diagnostisk ram (Simple diagnostic frame)*. Författaren beskriver enkla diagnostiska ramar ignorerar problemens komplexitet, det är många bitar som behöver förklaras och hanteras för att problemet skall lösas i sin helhet (ibid.).

Förutom de *diagnostiska ramarna* så behövs *motiverande ramar (motivational frames)*. Den motiverande ramen konstruerar anledningar till att tillstånd skall ses som ohållbart.

Motiverande ramar kan skapas utifrån *logik (logic)* eller *känslor (motions)* (Loseke, 2003: 59 ff.). Den motiverande ramen som vädjar till logik presenteras ofta genom att beskriva *kulturella föreställningar* om hur världen bör fungera. Att istället vädja till människors känslor kan bidra till att det går att strunta i kulturella föreställningar. Det är enklare att vädja till människors känslor än att vädja till att människor ska tänka på ett visst sätt, sannolikheten att känslor ifrågasätts är mindre. Det är dessutom betydligt enklare att ta ett problem på allvar om vi är rädda för vilka konsekvenser det sociala problemet kan skapa. Ett typiskt exempel som vädjar till människors känslor är att skapa *förövaren (Villain)* som vi kan känna vrede och hat emot, samt *offret (victim)* som vi kan tycka synd om (ibid).

Loseke (2003:7 ff.) menar att sociala problem förstås utifrån olika indikatorer som kan tolkas av omgivningen som objektiva eller subjektiva. Indikatorer som utgår från påtagliga och mätbara grunder som går att se beskrivs som *objektiva*. Exempelvis är fattigdom något som uppfattas som påtagligt vilket skadar människor och är därmed objektivt. Sedan finns indikatorer som grundar sig på *objektiv karaktär*, saker som kan hända, tillsammans med *subjektiv oro*, tankar om risk. Upplevelse av oro och potentiell risk kan enligt Loseke betyda mer än den faktiska risken som är uppmätt med hjälp av objektiva indikatorer. Som exempel på objektiv karaktär lyfter författaren barn som fick förgiftat godis när de lekt bus-eller-godis, vilket skedde ett fåtal gånger och som skapade en landsomfattande subjektiv oro.

Loseke beskriver också hur tidigare sociala problem bidrar till att övertala eller övertyga publiken om nya problematiska förhållanden. Begreppet *snålskjuts⁴ (piggybacking)* syftar till att ett helt annat problem associeras med ett redan accepterat/ kvalificerat socialt problem. Genom att peka på likheter mellan de olika problemen skapas förståelse och sympatier till det nya problemet.

Att utöka domänen för ett problem (*domain expansion*) är ytterligare ett sätt att sammanlänka sociala problem. Som exempel på detta lyfter Loseke slaveriets omständigheter som ursprungligen handlade om slavar som förhindrades lämna slaveriet. Genom en *domänexpansion* menar Loseke att prostituerade med hallick idag ses som slavar.

Hur ett socialt problem förstås av publiken är inte konstant, det finns diagnostiska ramar med andra förståelser som tävlar mot varandra. Genom att säkra att en ram tas för given kan de som gör anspråk på problemet befästa sin syn. Samtidigt blir de som skapar den förgivettagna ramen sedda som kunniga och auktoriteter gällande det sociala problemet. De kan sägas äga tolkningsföreträde och därmed inneha *ägarskap av det sociala problemet (social problem ownership)*. Därför ges deras argument och diagnostiska ram större utrymme än alternativa argument och ramar (ibid.).

5.2 Stigma

Nästan alla former av sexhandel är associerade med stigmatiserande föreställningar. Exempelvis beskrivs prostituerad som ett stigmatiserande begrepp och prostituerade som grupp lyfts som avvikande och stigmatiserade av flera författare (Agustín, 2007; Loseke, 2003; Rubin, 1984; Edlund & Jakobsson, 2013; Pheterson, 1993).

⁴ Vår översättning.

Teorier kring stigma har framför allt utvecklats av Goffman (2011:9 ff.). Han tar utgångspunkt i hur grekerna skar eller brände in tecken för att påvisa en persons avvikande moraliska status, vilket gjorde det tydligt vem som var normal eller avvikande. Märkningen kallades *stigma*. En person som blivit kategoriserad och märkt som avvikande (exempelvis som brottsling) ville ingen icke-avvikande person synas tillsammans med och allra minst på offentliga platser.

Goffman menar att samhället alltid delar in människor i kategorier. När vi för första gången möter en person tillskriver vi denne egenskaper utifrån titel, klädsel och andra saker vi kan identifiera. Tillskrivning av egenskaper sker också utifrån det sociala sammanhanget och hjälper oss placera in personen i en kategori. Detta kallar Goffman den *skenbara* (virtuell) sociala identiteten. Den skenbara identiteten kan utgöra en skillnad från den *faktiska* (actual) sociala identiteten som beskriver hela individen. Utifrån rådande samhällsnormer skapas förväntningar på vilka egenskaper som anses normala för en person inom varje kategori. När vi upplever att personen påtagligt avviker ifrån den förväntade tillskrivs egenskaper, en stämpling kan ske av personen som i sin tur kan leda till ett stigma. Stigma sker när den stämplade personen upplever eller faktiskt begränsas i att bli accepterad för sin faktiska sociala identitet (ibid.).

Goffman nämner tre former av stigma; fysiska missbildningar, tribala som överförs mellan generationer (religion, kultur etc.) samt stigma som kommer från den personliga karaktären. I vår studie kommer vi huvudsakligen att använda oss av stigmat som antas komma från den personliga karaktären. Mot stigmatiserade personer riktas sociala insatser och i vissa fall sanktioner för att lindra eller förändra det som är avvikande. En grupp som Goffman lyfter som stigmatiserade är prostituerade (ibid.).

5.2.1 Hantering av stigma

Nedan följer Goffmans beskrivning av hur stigma kommer till uttryck på olika sätt och olika strategier som individer använder för att hantera stigmat.

Visibilitet och skylning

Visibilitet använder Goffman (2011:113 ff.) för att skilja på stigma som kan uppfattas av våra sinnen och som går att hålla hemligt genom *skylning*. Genom att skyla stigmat på ett inte allt för påfallande sätt så minskar också obehaget i sociala situationer. Ett exempel är att en person som har deformerade ögonhålor använder solglasögon (ibid.).

Att passera

Goffman (2011:89 ff.) beskriver prostituerade som en grupp som har ett *betydelsefullt stigma*, vilket innebär att stigmat går att dölja visuellt. Individer i prostitution beskrivs behöva vara diskreta för att undvika att avslöja sitt stigma för vissa professioner i samhället, och därmed undvika ingripande från samhällets sida. Strategier som gör att individen undviker att bli stämplad, och därmed eventuella konsekvenser, benämner Goffman som *att passera*. Normaliteten beskrivs innebära stora fördelar och fungerar därmed som ett incitament till att strategin passera används när möjligheten finns (ibid.).

5.3 Sexualitet och normer om vad som förväntas och accepteras

Lagstiftning relaterad till sexhandel utgår från att sexköp inte är acceptabelt av samhället. För att skapa en förståelse för hur normer kring sexualitet upprätthålls utgår vi från Gayle Rubins teori om sexualitetens hierarki.

I sin numer klassiska artikel *Thinking sex* diskuterar Rubin (1984:281 ff.) hur sexualitet är ett fenomen med egna statussystem och lagar. Enbart en liten del av människans sexuella potential erkänns och godkänns, allt utanför anses som hot av kosmiska proportioner. Sexualitet är politiskt menar författaren och därmed organiserad enligt olika maktsystem. Sexualiteten styrs och upprätthålls utifrån de diskurser som dominerar i samhället och utifrån lagstiftning. Sexuella handlingar har olika status i samhället, dessa handlingar placerar Rubin i en cirkelmodell. Den inre cirkeln (*the charmed circle*) står för det som är anses vara normalt, naturligt, gott och välsignat. Den yttre cirkeln (*the outer limits*) är motsatsen; det onormala, onaturliga, dåliga och fördömda. Handlingarna presenteras i binära oppositioner. Exempel som lyfts i den inre cirkeln är; heterosexualitet, sex i tvåsamhet, i relation, monogami, sex hemma, sex utan ersättning, enbart kroppar, syfte att föröka sig, icke-pornografiskt och samma generation. Den yttre cirkeln innefattar då oppositionerna i följande ordning; homosexualitet, sex ensam eller i grupper, obundet sex, promiskuöst, sex i parken, sex mot ersättning, med tillverkade objekt och fetischer, för syften annat än föröka sig, pornografiskt samt sex mellan generationer.

Som komplement till cirkelmodellen finns de sexuella hierarkierna. Hierarkierna visar på hur det dras en skiljelinje mellan bra och dåligt sex. Heterosexuella, monogama, gifta par som har sex hemma för att göra barn tillhör det "goda sexet". På motsatt sida finns transvestiter, transsexuella, sadomasochister, fetischer, sex mellan parter med stor ålderskillnad och sex för pengar. Mellan dess två finns ett område (*major area of contest*) som inte anses förkastligt, men heller inte gott. Där finner vi följande kategorier i fallande ordning från gott mot ont; ogifta heterosexuella par, promiskuösa heterosexuella, onanera, homosexuella långvariga relationer, lesbiska i baren, promiskuösa homosexuella i parker och bad. Genom historien har exempelvis analsex bestraffats med döden och långa fängelsestraff. Det finns sexpraktik av låg status (*low status sex practises*) så väl som sexpraktiker av hög status. Utövarna av sexpraktiker av lågstatus kan komma att märkas som kriminella, ekonomiska sanktioner, förlust av institutionshjälp, antagande om psykisk ohälsa och stigmatisering. Sexlagar beskrivs som ett sätt att kontrollera sexualiteten utifrån de religiösa grunder som funnits i samhället. De som avviker från det som uppfattas som gott och normalt riskerar att utsättas för konsekvenser, såväl sociala som juridiska (*ibid.*).

5. 4 Makt, disciplinering och hjälp

Nedan presenteras teorier kring makt som kan förklara hur lagar upprätthålls, disciplinerar och motiveras utifrån Foucaults begrepp *pastoralmacht*.

Foucault (2007:165 ff.) beskriver att pastoralmacht är en maktform som härstammar från när kyrkan och kyrkoherden hade stor makt och ansvar för individer i kyrkans område. Det hela gick ut på att genom kontroll av så väl individens fysiska handlingar som tankar, kunna säkra frälsning i livet efter döden. Därmed handlade pastoralmakten inte enbart om kontroll, det

handlade även om att *hjälpa* individen till det som var bättre, även om individen själv inte insåg det. I sin maktposition motiverade pastorn individen att inse att pastorn visste bäst och ville individens bästa. Det krävdes av kyrkoherden/pastorn att denne var beredd att offra allt och göra sitt yttersta för flokken som skulle räddas. Pastoralmakten framställs handla om att erbjuda individen det goda livet vilket gör det svårt för den hjälpte att tacka nej till hjälpen.

Foucault menar att pastoralmakten inte försvann i och med kyrkans förändrade position i samhället - tvärtom har den levt vidare i kontrollerande, vårdande och hjälpande institutioner som finns i samhället idag. Fokus har flyttats från frälsning i ett liv efter detta till att handla om frälsning i form av livskvalitet, trygghet, välmående, säkerhet och hälsa. Detta har inneburit att pastoralmakten har kommit att omfatta många olika professioner och institutioner i samhället. Exempel på detta är domare, polis, psykolog, sköterskor och socialarbetare. Sett till dessa professioner och institutioner blir det tydligt hur den ursprungliga funktionen vidmakthållits; kontrollera/hjälpa individen så väl som befolkningen genom att fokusera på individens tillkortakommande, problem, svårigheter och svagheter. Vilket sker genom utforskning och analys av individen (Foucault, 1983:215; Foucault, 2007: 167).

Hjälpen som ges utifrån pastoralmakten utgår från att hjälpmottagaren gjort sig förtjänt av hjälpen och regleras ibland genom lag (Foucault 2007:167). Lagar är en form av repressiv makt (statlig våldsutövning) genom att dela in i vad som anses acceptabelt respektive oacceptabelt (Foucault, 2002: 96). Lagen möjliggör ett villkorande av hjälpen och utgör ett verktyg för att förmå hjälpmottagaren att följa kraven som ställs (Foucault 2007:167). Foucault beskriver att det finns en särskild sanning som pastoralmakten vilar på, vad som är det rätta. Sanningen definieras, förvaltas, förfinas och rättfärdigas av de som anses vara experter på respektive område (ibid.). Järvinen (2002:258 ff.) beskriver att det därför sker en särskiljning inom pastoralmakten av det sanna och objektiva från det falska och subjektiva. Vad som är vad avgörs av de som anses vara experter på området. Viktiga redskap för utövandet av pastoralmakten beskrivs som katalogiserings- och registreringstekniker som finns, så som journaler, rapporter, straffregister etc. Dessa i sin tur styrker bilden av att individen behöver hjälp och påvisar hur avvikande individen är (ibid.).

6 Metod

6.1 Val av metod

Vårt syfte var att lyfta sexarbetares uppfattningar, upplevelser och erfarenheter av lagstiftning relaterad till sexhandel. Vi valde att göra en kvalitativ studie då vi ville skapa en förståelse för individernas subjektiva upplevelse. Kvalitativa studier beskrivs av Bryman (2011:40 f.) så väl som Kvale och Brinkmann (2009:17) som en möjlighet att undersöka hur en individ tolkar och uppfattar sin verklighet. Förförståelsen, tidigare erfarenheter och upplevelser får betydelse för hur ett fenomen förstås och hur det återges (Thurén, 2007:58 ff.). Beroende av upplevelser och erfarenheter kan lagstiftningen uppfattas olika, och den kvalitativa studien fungerar som ett verktyg när det gäller att utforska skillnader och likheter.

Enligt Kvale och Brinkman (2009:122) kan kvalitativ forskning utgå ifrån ett deduktivt förhållningssätt där en hypotes prövas. I vår studie har vi istället valt ett induktivt förhållningssätt. Att vara helt induktiv menar Bryman (2011: 28) är svårt då varje induktiv process innehåller deduktiva inslag, vilket kan associeras till att vi hade en förförståelse i ämnet. Backman (2008:54) menar att kvalitativa studier ofta är induktivt hypotesgenererande, vilket vi uppfattar är det som skett i vår studie då vi valt att inte låta en utgångspunkt styra. Vi förhöll oss istället öppna för alternativa tolkningar och valde att ställa öppna frågor i kvalitativa intervjuer.

6.2 Litteratur- och materialsökning

Vi har använt oss av databaserna i Göteborgs universitetsbibliotek sökmotor supersök. Vi har också gått in i de specifika databaserna Proquest och Swepub. Vidare har vi använt oss av Google scholar. Vi har även använt oss av Google för att söka organisationer som drivs av sexarbetare och för att söka organisationer som riktar sig mot sexarbetare, exempelvis prostitutionsgrupper i olika kommuner och nätverk. Vi har läst bloggar, webbsajter, forum, nyhetsartiklar, annonser och Facebook-sidor för att hitta information kring upplevelser. Vid hänvisning till litteratur och forskning på sådana sidor har vi letat upp det som angetts genom tidigare nämnda databaser.

Vi har sökt litteratur och material på engelska så väl som svenska. Vi har använt oss av kombinationer av ord då det finns mycket forskning kring prostitution och det varit ett sätt att begränsa sökträffar. Sökord vi använt oss av är; "sexsäljare", "prostituerade", "manlig prostitution/prostituerade", "homosexuell prostitution", "sexarbetare", "eskort", "manlig eskort", "hora", "könshandel", "sexköpslagen", "lagen om köp av sexuella tjänster". De olika nämnda begreppen för sexarbete och sexköpslagen har kombinerats med orden; "berättelse/berättar", "upplevelse", "konsekvens", "narrativ". Engelska ord har varit; "prostitute", "prostitution", "sexworker", "homosexual prostitution", "homosexual prostitution stigma".

6.3 Urval, avgränsningar och begränsningar

Vårt syfte med studien var att lyfta fram sexarbetares röster och framför allt deras syn på lagstiftningen. Vi var intresserade att komma i kontakt med individer för intervjuer som

argumenterade för, såväl som emot sexköpslagen. Att söka bland olika organisationer och på olika arenor var ingen garanti för en spridning av åsikter, dock menar vi att det öppnar upp för en större spridning. Några av de val vi slutligen gjorde låg på flera sätt utanför vår kontroll, då informanterna styr på så sätt att de selekterar sig själva, dvs. oavsett hur många som tillfrågas från olika verksamheter, så är det i slutändan de informanter som aktivt väljer och samtycker till att bidra med sina kunskaper som representeras i studien.

När vi inledningsvis sökte efter informanter använde vi två olika rekryteringssätt. Det första innebar att vi kontaktade olika verksamheter och organisationer för att få hjälp att sprida information om studien. För att hitta organisationer använde vi följande sökord; ”grupper för sexarbetare”, ”sexwork”, ”escort”, ”manlig escort”, ”escortservice”, ”eskort”, ”eskortservice”, ”manlig eskort”. Vi bad dels om att få sätta upp anslag om studien (se bilaga 4) i väntrum hos organisationer som vänder sig till sexsäljare, och dels bad vi dessa organisationer gå ut med en förfrågan om att ställa upp på intervjuer till personer de hade kontakt med (se bilaga 5). Vi fick även möjlighet att medverka på ett seminarium där sexarbetare deltog och som arrangerades av Rose Alliance (organisationen beskrivs nedan) och Smittskyddsinstitutet 2014-04-04. Deltagare informerades om vår studie och vi lade ut information om möjlighet att delta (se bilaga 3). I de fall vi talade med eventuella respondenter som visade intresse så utbyttes mejl-adresser, detta innebar att respondenten fortfarande kunde välja att avstå från att delta.

Det andra sättet att söka informanter skedde genom att vi sökte på olika sidor och forum där sexarbetare annonserade på internet. Vi mejlade, lade upp anslag om vår studie samt tog SMS-kontakt. Det visade sig att kvinnor och män oftast inte fanns på samma sajter. Därför sökte vi specifikt på manliga och kvinnliga eskorter. Ord som vi sökte på var ”eskort”, ”eskortservice”, ”manlig eskort”, ”sexwork”, ”sexarbete” och ”callgirl”. De som kontaktades erbjöds att delta i studien genom intervju i möte, på Skype, via telefon eller få frågorna skickade till sig via mejl. Vi skickade totalt 41 riktade förfrågningar. SMS (bilaga 6) skickades till 28 enskilda individer, varav 11 till kvinnor, 12 till män, 1 till transsexuell och 4 till par. Förfrågan att delta i studien skickades också via mejl (bilaga 7) till 9 män, vilka 3 av dem annonserade på en och samma internetsida, samt 4 kvinnor. Internets möjligheter är ofantliga och vi sökte respondenter tills vi uppnådde det antal vi ansåg oss vara nöjda med. Efter antalet uppnått tillkom en respondent.

När vi sökte respondenter via annonser var vi medvetna om att den information som presenterades i annonser var i syfte att sälja, och att det var svårt att avgöra vem som skrivit annonsen. Leth och Thurén (2000:22 ff.) menar att internet visar på att all kunskap är föränderlig. I användning av internetkällor gäller det att förhålla sig kritisk till tid, äkthet, tendens, trovärdighet, källans egenskaper och förutsättningar. Det handlar om vem som skrivit och i vilket syfte (ibid.). Vi kunde därför enbart utgå från den information som framkom i annonsen. Vi började skicka förfrågningar till de som tydliggjort i sina annonser att de var aktiva i Sverige, och senare även de som var aktiva utomlands och som uppgav sig bo i Sverige. Då bloggar och organisationssidor skrev mer explicit om olika ställningstaganden och drivkrafter var det lättare att förstå källans förutsättningar, beroende och tendenser, även om det fortfarande finns viss osäkerhet.

Genom organisationer som kontaktades och respondenter fick vi ytterligare tips på olika webbsidor och forum. Det blev därmed ett *bevämlighetsurval* det vill säga de med egen erfarenhet av sexförsäljning som ställde upp (Bryman, 2008:194 f.) och genom organisationsföreträdare och respondenter fick vi fler att intervjua genom ett *snöbollsurval* (ibid.:196 f.).

6.3.1 Organisationer vi vände oss till

Organisationerna som vi tog kontakt med var följande;

Mikamottagningen i Göteborg och Stockholm samt *Råd- och stödteamet sexuella tjänster* i Malmö: Arbetar på uppdrag av Socialstyrelsen med stöd, praktisk hjälp, samtal, uppsökande arbete, konsultation och kunskapsspridning gällande prostitution. Mottagningen jobbar också med bland annat polis för att söka upp och hjälpa individer som är utsatta för människohandel med sexuella ändamål. (<http://goteborg.se/wps/portal/enheter/sexuell-halsa/mikamottagningen>)

Rose Alliance: Intresseorganisation för sex-och erotikarbetare. Arbetar för att stärka mänskliga rättigheter, avkriminalisera försäljning av sexuella tjänster och arbetar för att motverka diskriminering samt stigmat som sex- och erotikarbetare upplever.

PRIS (Prostituerades Revansch I Samhället): Organisation som stöttar individer som är på väg ut ur prostitution, och som har lämnat prostitutionen. PRIS beskrev i sitt mejlsvår till oss att de som organisation stöttar befintlig lagstiftning kring försäljning av sexuella tjänster.

Vi fick tillåtelse av Mikamottagningen i Göteborg att sätta upp ett anslag i deras väntrum. PRIS mejlade ut vår förfrågan till sina medlemmar. Medlemmar av Rose Alliance hjälpte oss att sprida förfrågan via forum och Facebook.

6.4 Materialinsamling

Vid kontakt med potentiella respondenter framkom en rädsla för att berätta utifrån att bli moraliskt dömd och att de ifrågasatte vårt syfte. Detta blev ett hinder och en begränsning då det var en utmaning att visa oss trovärdiga och att respondenterna skulle bemötas empatiskt och icke-dömande. Svårigheten att nå respondenter bekräftades av metoden i Edlund och Jakobssons (2013) studie som är kvantitativ och kvalitativ.

Då vi hade en förförståelse om att vi valt ett känsligt ämne erbjöd vi respondenterna olika sätt att svara på. Empirin grundar sig på sex kvalitativa strukturerade intervjuer som skedde på två olika sätt, en telefonintervju och fem mejlintervjuer. Utifrån att vi genomförde intervjuerna på olika sätt, hade vi en frågeguide för fysiska intervjuer/telefonintervjuer och en frågeguide för mejlintervjuer (se bilaga 1 & 2). Utifrån våra riktade förfrågningar fick vi 6 informanter som svarat på frågorna i studien, fem kvinnor (varav en sålde sex tillsammans med sin manliga partner) samt en person som beskriver sig som transfeminin. Två av våra respondenter rekryterades via Rose Alliance och fyra respondenter via mail- och sms-förfrågan till annonser/webbsidor på internet. Materialinsamlingen beskrivs nedan.

Fördelen med telefon- och mejlintervju var att respondenterna hade möjlighet att vara anonyma gentemot oss som forskare. Detta kan bidra till att respondenterna inte begränsar sig med hänsyn till oss som forskare, utan istället känner sig fria att uttrycka vad de egentligen tycker i en fråga. Både mejlintervju och telefonintervju utgick ifrån en strukturerad frågeguide, vilket innebär att frågorna ställs utifrån en förutbestämd ordning (Kvale & Brinkmann, 2009:203ff.). Nackdelen med en strukturerad frågeguide är att intervjuaren kan gå miste om viktig information. Fördelen är att respondenterna möter frågorna i samma ordning, vilket gör det lättare att jämföra svaren (ibid.). Ytterligare fördel med att frågeformulär och svar från respondenterna går över e-post är att svaren redan är transkriberade och färdiga att analyseras (Kvale & Brinkmann, 2009: 165 f.). Varje gång vi skickade ut frågeformuläret skrev vi också att respondenten kunde återkomma ifall det var något var otydligt. Vid svar från vissa respondenter skrev de att vi kunde återkomma om det var något vi ville få utvecklat eller förtydligt vilket vi inte funnit angeläget. En begränsning var att fyra av våra respondenter inte svarade på alla frågor. De frågor som besvarades var dock vad vi bedömde som viktiga för våra frågeställningar. I två av våra respondenters svar framkom att numrering av frågor kastats om. Utifrån förklaringen och benämning av lagar i svaren kunde vi utläsa vilken fråga det handlade om.

Telefonintervjun skedde utifrån att den intervjuade fick bestämma tidpunkt. Intervjuaren frågade om lov att spela in samtalet och fick samtycke till att göra det. Samtalet spelades in med hjälp av en app på telefonen.

Såväl frågeguiden som mejlintervjuformuläret var indelad i 4 delar. Den först delen gav informanterna möjlighet att berätta saker om sig själva som de tyckte var viktiga för studien. En fråga gällde om de var aktiva sexarbetare. Vi ställde också frågan vad som motiverade informanterna att delta i studien, vilket gav oss ökad förståelse för kommande svar.

Andra delen av intervjuguiden lät respondenterna definiera sina erfarenheter och hur de hanterat/hanterat sexarbetet. Hade de möjlighet att prata om sitt arbete, att söka hjälp om något hände, eller framkom andra möjligheter/begränsningar. Utifrån detta kunde vi undersöka hur bilden som sexarbetarna själva gav förhöll sig till bilden av sexarbete som vi återfann i forskning, utredningar och förarbeten.

Tredje delen av frågeguiden berörde specifikt sexköpslagen och annan lagstiftning som syftar till att reglera sexarbete. Här ställde vi frågor om åsikter och uppfattningar, samt om informanterna önskade ändra lagstiftningarna. Vi frågade också vad de trodde eventuell förändring skulle leda till för dem och för andra sexarbetare.

Sista delen av intervjuguiden ställde frågor om informanten varit aktiv innan sexköpslagen instiftades, om sexköpslagen inneburit någon skillnad för dem eller andra. Vi frågade även om någon upplevt hot och våld i samband med sexarbete, då Sveriges officiella ställningstagande är att all prostitution handlar om utnyttjande. Det gav oss också möjlighet att fråga om informanterna uppfattade att sexköpslagen haft någon effekt gällande hot och våld.

6.5 Analys av empiri

Analysen genomfördes utifrån en tematisk analys som har fokus på vad som sägs i empirin och inte hur det sägs. Analys processen guidas genom förbestämda teman som grundar sig i studiens syfte och frågeställningar (Bryman, 2011: 527 ff.), exempel i vår studie är uppfattningar, upplevelser och erfarenheter av lagstiftning relaterad till sexhandel. Bryman menar att ett tema för vissa forskare är en kod och för andra innebär ett tema en grupp av koder (ibid.). För oss har ovan nämnda teman inneburit flera olika koder då flera underkategorier har tillkommit under varje tema. Metoden lämnar utrymme för att ta med nya teman som framkommer under reflektion kring innehållet. Processen beskrivs som cirkulär och induktiv i förhållande till empirin (Langemar, 2009: 128 ff.). Att tillåta oss se arbetet som en cirkulär process har inneburit en vinst i att vi efter reflektion kunnat tillåta oss att ta med relevanta teman som framkommit på vägen, exempel på detta skedde efter att analysen skrivits första gången då nya teman framkom. Det innebar också att vi har kunnat använda mer av materialet som vi har fått in från våra respondenter, än om vi enbart styrts av våra förutbestämda teman.

Telefonintervjun transkriberades i sin helhet och texterna som inkom via mejl var redan färdigställda i dokument. Intervjuerna lästes igenom rad för rad och teman som var förutbestämda utifrån studiens syfte och frågeställningar ströks under och markerades med en kommentar. Dessa teman grundade sig i; upplevelser, uppfattningar och erfarenheter av sexköpslagen, av kopplerilagen och lagen om människohandel för sexuella ändamål. Samt om sexförsäljning skulle regleras. Materialet lästes igenom ytterligare en gång och underkategorier markerades och noterades vilka var följande; möjlighet att söka hjälp, våld, makt, utsatthet, utbud, efterfrågan, jämställdhet, klassresa, kopplerilagen, bostad, trafficking, avkriminalisering samt legalisering. Vid andra läsningen framkom temat stigma som markerades. Efter tredje inläsningen sammanställdes alla citat utifrån respektive tema och underkategori, med markering som visade vilken intervju det framkommit ifrån. Efter att analysen skrivits lästes den igenom och vi fann att det fanns andra teman. En ny genomgång gjordes av materialet och teman disciplinering, definition av frivillighet samt dubbelkategorisering.

6.5.1 Validitet, generaliserbarhet och reliabilitet

Kvale och Brinkmanns (2009:118 ff.) definition av *validitet* är att en studie undersöker det den utger sig för att undersöka. Validiteten säkras genom att forskaren förhåller sig kritisk till sitt material samt analys. Att validiteten försäkras är inget som sker i slutfasen utan genom att kontrollen sker genom hela processen. Det handlar om rimlighet, trovärdighet och tillförlitlighet (Glaser & Strauss, 1967 refererad i Kvale & Brinkmann, 2009).

Vi har utgått från vårt syfte och frågeställningar och låtit dessa guida oss i processen samtidigt som vi haft ett kritiskt förhållningssätt. Precis som i andra kvalitativa studier utgår vi ifrån att respondenternas berättelser visar deras åsikter och vad de upplever och uppfattar utifrån sina erfarenheter. Frågeguiden har utformats för att svara på vårt syfte med hjälp av öppna frågor som låter respondenterna lyfta vad de anser relevant i det undersökta (Kvale & Brinkman, 2009: 46), vilket ökar trovärdigheten. Intervjumetoder som valts bedömer vi vara relevanta utifrån syftet. I vårt teorival har vi ställt oss kritiska till vilka teorier som kan hjälpa oss

analysera materialet utifrån vårt syfte. Trots att vi varit öppna för nya relevanta teman vid analys av empirin har syftet och frågeställningar guidat vilka teman vi letat efter. Vi presenterar vilka frågor vi hämtat svaren ifrån under respektive analyskategori, för att läsaren ska kunna bedöma rimligheten samt trovärdigheten av analysen. Slutligen menar Kvale och Brinkmann (2009: 267) att validitet även handlar om att studien kommer samhället till nytta. Vi bedömer att det som presenteras bidrar till en ökad förståelse kring respondenternas åsikter om lagstiftning relaterad till sexhandel och därmed kan vara till nytta för samhället.

Generaliserbarhet handlar om att resultatet som presenteras i studien även är representativt för en större grupp än den som deltagit i studien (Bryman, 2008:48 ff.). När det gäller kvalitativa studier har det framförts kritik att dessa inte går att generalisera som kvantitativa studier, till följd av antalet som deltar i intervjun och huruvida de kan ses som representativa. (ibid.). Vi har i viss utsträckning kunnat påvisa vad Kvale och Brinkmanns (2009:282) beskriver som *analytisk generalisering*. Genom att visa på samband mellan våra resultat och tidigare forskning och studier kan vi argumentera för att resultaten till viss del är generaliserbara. Vi ger också möjligheten för läsaren att avgöra generaliserbarheten (ibid.), och vi gör inga anspråk på samma generaliserbarhet som gäller vid kvantitativa studier, vilket heller inte har varit vårt syfte.

Kvale och Brinkmann (2009:262 ff.) beskriver *reliabiliteten* i en intervjuforskning handlar om tillförlitlighet och exempelvis om respondenterna kommer att ge samma svar om studien upprepades. Författarna menar att det ligger utanför forskarens kontroll. Istället kan forskaren skapa sin egen reliabilitet genom att undvika alltför ledande frågor och istället ha öppna frågor i forskningsintervjun (ibid.). Utifrån att vi valde metoden att ställa öppna frågor bedömer vi oss säkrat vår egen reliabilitet så långt det varit möjligt inom ramen för en kvalitativ forskningstradition.

Vad gäller reliabiliteten gällande insamlade mejlsvaren beskriver Bryman (2008:200) att det finns risker med skriftliga frågor då det kan uppstå datainsamlingsfel, genom att frågor är oklara eller uppfattas på ett annat sätt än vad som var avsikten. Därför bad vi de intervjuade att höra av sig till oss om de var osäkra eller hade frågor gällande de frågor vi ställt, vilket vi bedömer är det vi kunnat göra för att motverka datainsamlingsfelet. Vår intention var även att vissa frågor skulle vara möjliga att tolka på flera sätt beroende av vilken uppfattning respondenten bar med sig. Vi är medvetna om att respondenter kan ha avstått från att svara på frågor utifrån att de uppfattat dem som svåra, utan att ha meddelat oss detta. Vid telefonintervjun upprepade intervjuaren respondentens svar för att kontrollera att svaren uppfattats rätt, vilket talar för reliabiliteten.

Ytterligare risker vad gäller reliabiliteten med telefonintervju uppstår vid transkribering. Trots god inspelningskvalité och noggrann transkribering går det inte utesluta att vi gjort felaktiga interpunktioner, lagt tyngdpunkten på fel ställe, vilket i sin tur kan bidra till en annan betydelse (Kvale & Brinkmann, 2009: 201). För att motverka detta lyssnades intervjun igenom flertal gånger för att upptäcka nyanser.

6.6 Etiska överväganden

I bilaga 3-7 ses informationen vi lämnat till respondenterna. Beroende på forum och arena har informationen varit olika lång. Vi har varit noga med att följa Vetenskapsrådets forskningsetiska riktlinjer (2012: 4 ff.). *Informationskravet* innebär att forskare ska vara tydliga med syftet och under vilka förutsättningar uppgiftslämnare deltar. *Samtyckeskravet* innebär att deltagare själva bestämmer om och i vilken utsträckning de vill delta och kan avsluta sin medverkan utan påtryckningar eller konsekvenser från forskaren. *Nyttjandekravet* innebär att det insamlade materialet inte får användas för annat än forskningens ändamål. *Konfidentialitetskravet* innebär att deltagare ska ges största möjlig konfidentialitet och anonymitet (ibid.).

Informationskravet uppfylldes genom att vi var tydliga med vad vi ville undersöka och informerade att studien presenteras i vår c-uppsats som görs på 6:e terminen vid Göteborgs universitet. Vi berättade också att de som intervjuades har rätt att ta del av studien. Samtyckeskravet tillgodoseddes genom att vi informerade respondenterna om att det var frivilligt att delta. Vidare gav vi respondenterna möjligheter att välja hur och när de ville besvara våra frågor, respondenter kunde också välja något annat sätt de kände sig bekväma med. Vi informerade också om att respondenter har rätt att svara på de frågor de ville och att de kunde avbryta intervjun om de önskade det. Vi frågade om tillåtelse att spela in telefonintervjun, och förklarade att inspelningen skulle överföras till text. Vad gäller nyttjandekravet informerade vi att intervjuerna förvarades oåtkomligt för andra, och efter att studien var klar skulle utskriften förstöras. Konfidentialitetskravet uppfylldes genom att informanterna fick information om att vi kommer att ändra namn och dessutom förändra eller utesluta information som skulle kunna leda till att någon identifierades. De listor vi förde över kontaktade respondenter förstördes efter studien färdigstälts.

Kvale och Brinkmann (2009:267) menar att ur ett etiskt valideringsperspektiv ska eventuella skadliga konsekvenser av genomförandet av studien minimeras. En etisk diskussion fördes därför om hur vi skulle kontakta potentiella respondenter. Vi valde att inte försöka kontakta någon genom att ringa dem, då vi uppfattade det som påträngande och därmed oetiskt. Vidare förde vi listor över vilka som kontaktats för att undvika upprepade förfrågningar, då detta kunde uppfattas som respektlöst. Listorna förstördes efter studiens genomförande.

Den etiska diskussionen hade också stort utrymme när frågeguiderna formulerades. Hur mycket behövde vi fråga? Vilka frågor var viktiga även om de inte direkt ställdes utifrån frågeställningarna och syfte? Hur mycket information skulle vi kunna ta tillvara på ett tillfredsställande sätt? Thomassen (2008:23) beskriver hur framtagning av vetenskaplig kunskap gällande socialt arbete bör grunda sig i vad som anses vara gott för individer och förbättra deras livssituation. Denna tanke hade vi med oss när vi utformade frågeguiden.

6.7 Metoddiskussion

Thomassen (2008:110) beskriver hur all forskning är grundad på värderingar. Studiens syfte, frågeställningar och urval är påverkade av forskarens förförståelse, värdegrund och erfarenheter. Exempelvis är vi medvetna om att vi kan ha påverkats av observationer på nätet och tidigare forskning. Vi är medvetna om att detta tillsammans med vad vi bedömt vara

möjligt har påverkat oss i vårt metodval. I nedanstående diskussion vill vi presentera vilka val som gjorts och vilka värderingar som finns hos forskaren, och därmed ge läsaren större möjlighet att själv bedöma reliabiliteten i en studie.

Vi valde att göra en kvalitativ studie utifrån att det individuella perspektivet var intressant för oss eftersom vi var intresserade av sexarbetares upplevelse av sexarbete, samt hur de upplevde att samhället konstruerade sexarbete. Hade vi exempelvis valt att göra en kvantitativ studie hade generaliserbarheten kunnat bli en annan, men även inneburit att vi förlorat det individuella perspektivet (jfr Bryman, 2011).

Gällande intervjumetod hade vi kunnat välja en narrativ intervjumetod, vilket hade kunnat fördjupa förståelsen för det individuella perspektivet (Kvale & Brinkmann, 2009: 169 ff.). Även en semistrukturell form av intervjuguiden hade potentiellt öppnat upp för mer information. Dock hade nämnda intervjumetoder kunnat resultera i att det varit svårare att jämföra de intervjuades svar, utifrån att de intervjuade fått styra sin berättelse. Att kunna jämföra svaren är något vi uppfattat som positivt med den strukturerade frågeguiden.

Intervjutypen som skett i form av en telefonintervju och mejlintervjuer har vi också reflekterat över och gör därför en jämförelse. Vid fler telefonintervjuer, eller om intervjuer skett i ett fysiskt möte, hade det ställt större krav på oss som intervjuare för att situationerna skulle bli så lika som möjligt (vilket fått betydelse för validiteten). Det hade också inneburit att vi haft möjlighet att utveckla om något var otydligt eller att kontrollera svar vi fått i stunden (Bryman, 2011:206). Maktasymmetrin och intervjuades motkontroll som uppstår i en dialog hade därmed också utgjort en större betydelse för studiens slutresultat. Kvale och Brinkmann (2009:49 ff.) förklarar att asymmetrin i maktrelationen uppstår genom att intervjuaren ses som den med mer kunskap om intervjun i situationen, och makten att styra intervjuförloppet och frågorna. Motkontrollen sker genom att den intervjuade undviker frågor eller väljer att svara med motfrågor. Att större delen av vårt empiriska material inkommit via mejl öppnar ändå upp för motkontroll och möjlighet att senare ställa följdfrågor. Vi såg förtjänsten i att de intervjuade kunde vara anonyma mot oss då det fanns rädsla att bli misstrodd och stämplad.

Som vi tidigare uppgav var vi till viss del induktiva i vår analys, därför lyfter vi ytterligare strategier vi kunnat vidta för ett mer induktivt tillvägagångssätt. Vi hade exempelvis kunnat använda oss av en öppen kodning (Langemar, 2009: 134) genom att inte ha förutbestämda teman och markerat teman som återkommit under läsningen av texterna. Detta hade kunnat resultera i ett andra analyskategorier. Ytterligare möjligheter till induktivt förhållningssätt hade varit att vi gjorde intervjuerna först och sedan letade efter tidigare forskning. Utifrån ett etiskt perspektiv och att sexarbete är värdeladdat bedömde vi att vi ville ha så god kunskap som möjligt om ämnet, då vi uppfattade att vi utifrån kunskapen kunde ställa bra frågor utifrån studiens syfte.

Slutligen har vi funderat över om vi kunde göra urvalet annorlunda. Visserligen hade vi kunnat närma oss sexarbetare på gatan. Ur ett etiskt perspektiv kunde vi inte motivera detta. Vad gäller kontakt med sexarbetare genom professionella gjorde vi det till viss del i vår kontakt med organisationer, ytterligare en möjlighet till kontakt hade varit att kontakta exempelvis polisstationer och andra myndigheter för att sätta upp anslag. Det finns en

möjlighet att urvalet begränsas genom att vi inte gjort detta. Samtidigt finns möjligheten att urvalet kunnat kontrolleras av de professionella.

6.7.1 Fördelning av uppsatsarbetet

Initialt skrev vi en del var och träffades sedan för att gå igenom. Det blev uppenbart att detta inte fungerade utan vi valde att skriva om de två delarna tillsammans och har fortsättningsvis suttit tillsammans och skrivit uppsatsen. Detta har inneburit att det varit tidskrävande, men det har också haft förtjänsten att vi båda varit med i processen hela vägen.

7 Analys och Resultat

I följande kapitel presenteras analyser och diskussioner av våra respondenters svar. Vi börjar med ett avsnitt som behandlar hur kopplerilagen uppfattas och vilka erfarenheter som finns. Detta följs av ett avsnitt gällande uppfattningar av sexköpslagen och vilka signaler den sänder. Efter det följer ett avsnitt gällande hur trafficking kommit att influera sociala konstruktioner som finns av sexarbete. Därefter presenteras ett avsnitt som diskuterar hur lagstiftning uppfattas påverka kategoriseringar av sexarbetare. Detta följs ett avsnitt hur lagstiftning uppfattats bidra till stigma och slutligen diskuteras huruvida ändring av lagstiftning skulle kunna motverka stigma och utsatthet.

7.1 Uppfattningar och upplevelser av kopplerilagen

Vi börjar analyskapitlet med uppfattningar, upplevelser och erfarenheter av den lag som enligt respondenterna påverkade sexarbete och sexarbetare i hög grad; kopplerilagen. Jannike uttryckte följande gällande kopplerilagen:

Den verkar ”god” på pappret och som skydd mot utnyttjande, men i själv verket så förbjuder den all form av hjälp och stöd till en sexarbetare som inte har som syfte att få sexarbetaren att sluta sälja sex. Den gör det olagligt att ha en vanlig relation till en sexarbetare och [...] att sexarbetare bör exkluderas socialt. Liksom sexköpslagen så är det staten som brottet begås mot, inte en enskild individ. Det finns ingen offer då sexarbetaren inte räknas som målsägare, utan tvärtom är brottet att ha ”främjat” sexarbetaren. Den gör det även olagligt att ta emot våra pengar/sälja något till oss ifall personen som tar emot pengarna vet hur vi tjänat dem (med ett undantag, att betala skatt till staten, då är det inte koppleri), vilket tvingar fram tystnad bland sexarbetare i Sverige. För sexarbetare är det en långt mer problematisk lag än sexköpslagen. (Jannike)

Utifrån Jannikes citat tolkar vi att hon uppfattat att lagen i sin tanke varit god, att hjälpa de som är utsatta och utnyttjade. Dock menade Jannike att utifrån hennes erfarenhet har lagen inneburit en annan effekt för de som vill fortsätta sexarbeta. Flera möjliga juridiska och sociala sanktioner som kan uppstå till följd av att sexarbetaren har kärleksrelationer eller gör penningtransaktioner presenteras. Rädslan för sanktionerna förfaller stor och sätt att undvika sanktionerna kan vara isolering och/eller att dölja att de försörjer sig på sexarbetet. Jannike beskrev även hur situationen ser ut i en juridisk process. Utifrån vår förståelse kan sexarbetaren ses som målsägare om den ansetts ha utnyttjats, men som Jannike beskriver är det vid främjande som staten är målsägare (SOU 2010:49, s. 21). Även Linda talade kring utsatthet till följd av kopplerilagen och svarade följande gällande hennes syn på kopplerilagen:

Kopplerilagen är en del av den parialagstiftning som råder kring oss och saknar motstycke vad det gäller andra grupper. Vi blir av med våra hyreskontrakt om det framkommer vad vi gör om vi gör det där. Ingen annan grupp är undantagen från besittningsrätten på detta sätt. Man kan begå grov brottslighet i sin bostad utan att bli av med sitt hem, men vi som inte ens begår ett brott är helt rättslösa. I princip blir alla som har med oss att göra kriminella inkl. de som ev. får ta del av våra inkomster såsom anhöriga och partners. (Linda).

Att kategoriseras som sexarbetare kan innebära konsekvenser genom ingripande i rättigheter, ingripande som för andra kategorier inte skulle kunna motiveras, även om sexarbete i sig inte är förbjudet. Att sälja sex i sitt hem uppgavs av Linda innebära en risk att förlora hemmet. Då ingen annan kategori utpekades på samma sätt ansåg Linda att det innebar en diskriminering. Utifrån Linda skulle sexarbetare kunna uppfattas ha en låg hierarkisk position i samhället, då konsekvenserna av att sexarbete förklaras vara värre än att begå grov brottslighet. De som associeras med kategorin anges utsättas för en potentiell risk för åtal enligt Linda. Detta gäller även familj och partners som tar del av inkomsterna. Tobias presenterade ytterligare risker av utsatthet när han svarade på om kopplerilagen behöver förändras:

JA! För att som det är nu kan du bli av med din hyresrätt om du säljer sex där, äganderätten på din bostad om du säljer sex i ditt hus eller lägenhet. Det är förbjudet att sälja sex i grupp. Det är förbjudet att hyra en särskild plats för att sexarbete. Det är förbjudet att sälja sex på hotell. Kvar finns bara de minst säkra platserna att sälja sex. [...] (Tobias)

Förutom risken att förlora sin hyresrätt som Linda beskrev tidigare, menade Tobias att sexarbetare även riskerar förlora besittningsrätten för sin bostadsrätt. Tobias uppgav flera möjliga källor till utsatthet vilka skapas till följd av kopplerilagen för de som kategoriseras som sexarbetare; förbud att arbeta tillsammans, vilket av sexarbetare kan fungera i skyddssyfte för att ha koll på varandra, och förbud att hyra arbetslokal eller hotellrum. De arenor som finns kvar är de som uppfattas som minst säkra och där sexarbetaren har lite eller ingen kontroll över situationen. Tobias uttryckte även risken att förlora äganderätten till sitt hus, detta är inte någonting vi har kunnat finna i lagstiftning. Kopplerilagen innebär förbud mot främjande eller utnyttjande av en individ som säljer sexuella tjänster (SFS 1962:700). Koppleri regleras även genom andra lagrum. Hyresvärdar förväntas påvisa att hyresrätten är förverkad (vråka hyresgästen) enligt Jordabalken 12kap 42§ 9 punkten om de märker att det förekommer tillfälliga sexuella tjänster mot ersättning. I annat fall kan hyresvärderna fällas för koppleri. Det kan handla om lägenheten som säljaren eller köparen bor i. Liknande lagstiftning beskrivs i Bostadsrättslagen 7 kap 18 § 8 punkten, där *rätten att äga* förverkas om lägenheten helt eller till väsentlig del används för tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning. Edlund och Jakobsson (2013:58 ff.) beskriver hur hotell arbetar för att säkra att sexförsäljning inte sker genom exempelvis säkerhetskameror, då uthyrning av rum till sexarbetare kan leda till åtal gällande koppleribrott. Ytterligare säkerhetsaspekter som påverkas av kopplerilagen nämns av Edlund och Jakobsson som pekar på att sexarbetare hindras att arbeta tillsammans, eller ber någon att stå vakt i fall något skulle hända (ibid.). De omständigheter som informanterna lyfter upp går i linje med det Pheterson (1993:40 ff.) pekar på, det vill säga att lagar kring sexförsäljning kan verka diskriminerande och ytterligare förstärka utsattheten för sexarbetare, även om syftet med lagstiftningen är att skydda.

Upplevelser och uppfattningar av kopplerilagens påverkan på sexarbete kan analyseras utifrån *pastoralmakten*. Pastoralmakten handlar om att kontrollera och hjälpa individen utifrån att det anses vara för individens bästa, och även om att få individer att nå insikt om vad som är dess eget bästa (Foucault, 2007:165 ff.). Vad som är bäst för individen utgår från en särskild sanning som definieras av experter på området vilka har tolkningsföreträde (Järvinen, 2002: 258). Vad gäller sexhandel motiveras avskaffande av sexhandel utifrån den abolitionistiska position som haft

genomslag i debatten (Erikson, 2011:178 f.), där sexhandel ska stoppas utifrån att skydda samhället så väl som individer som säljer. Argument till att sexhandel kan anses behöva avskaffas framgår i tidigare forskning. Där presenteras att prostitution handlar om att individer utsätts för våld (Farley, 2004: 1 ff.), att prostitution bidrar till att kvinnor uppfattas som könsobjekt samt upprätthåller ett patriarkalt samhälle och även fördomar gällande homosexualitet (Borg et al: 181:51 ff.). Avskaffande av sexhandel kan därmed ses vara ett utövande av pastoralmakten för att trygga individers livskvalitet, säkerhet och hälsa (Foucault, 2007:165 ff.). Lagstiftningen kan därmed tolkas vara olika sätt för statsmakterna att ge incitament att motivera individer att nå insikten om vad som är korrekt att göra. Lagstiftningen förbjuder inte sexförsäljning per se, däremot kan den uppfattas signalera att sexarbete om det upptäcks kommer att leda till ingripande från rättsväsendet. Sexköpslagen kan ses skapa incitament att inte befatta sig med sexhandel utifrån att respondenterna uppfattat det blivit mer riskfyllt. Ytterligare incitament skulle kunna utgöras av att undgå ingripande från polisen i jakt efter sexköparna. Utifrån kopplerilagen har flera potentiella incitament att undvika sexhandel presenterats; möjligheter att undvika inskränkningar gällande äganderätt och besittningsrätt av bostad, möjlighet till relationer där parter tar del av varandras ekonomi samt möjlighet till arbetskamrater. Förarbeten till sexköpslagen och lagförslag skriver uttryckligen att det inte handlar om att straffa säljare (se SOU 1997/98:55, s. 104), samtidigt framträder att en lag där sexarbetaren kan fällas är utifrån kopplerilagen, förutsatt att det skett samarbete med andra säljare. Förutom att fungera som en drivkraft att sluta sälja skulle kopplerilagen också kunna fungera som ett incitament att dölja aktiviteter som har med sexhandel att göra. Strategier som framkommer i tidigare forskning för att undvika inskränkningar är isolering och att sexarbetet skyls från omgivningen (Koken et al., 2004: 13 ff.; Edlund & Jakobsson, 2013: 6ff.). Sexarbetaren och köparen kan därmed komma att ses på platser där det blir mindre risk för upptäckt - och därmed mer utsatt position för såväl sexarbetaren som köparen. Detta kan jämföras med Rubins (1984:281 ff.) resonemang, där hon menar att en ytterst en liten del av sexualiteten är accepterad och de som avviker från det goda och normala har straffats på olika sätt.

Utifrån respondenternas svar sammanfattas avsnittet med att kopplerilagen kan tolkas som disciplineringsverktyg för den form av pastoralmakt som statsmakterna använder gällande viss typ av sexualitet, då den ger starka incitament till att inte sexarbeta. Incitamenten kan ses utgå från en sanning som pastoralmakten grundas på, där sexhandel ses som skadligt för individ och samhälle. Genom att avskaffa sexhandel ska individers välmående och välfärd säkerställas. Kopplerilagen utgör också en möjlighet att kunna anmäla personer som exploateras och utnyttjas i sexhandeln, detta vägde enligt respondenterna inte upp för de risker och utsatthet som upplevts uppkomma vid sexarbete till följd av lagstiftning. Riskerna innefattade bland annat att förlora sitt hem, att inte kunna hyra lokal samt att inte kunna samarbeta med egna och andra professioner (exempelvis säkerhetsvakter). Kopplerilagen presenterades också som att den försvårade relationer och möjligheter att flytta ihop med en partner. Det uppgavs leda till isolering och tystnad bland sexarbetarna.

7.2 Sexköpslagen som en moralkompass?

Som vi nämnde i bakgrunden antogs sexköpslagen utifrån argument om att skydda säljaren av sexuella tjänster och samhället (SOU 1997/98:55, s. 104), och detta var också det huvudsakliga

skälet till att endast kriminalisera köparen. I detta avsnitt analyserar vi hur våra respondenter uppfattar och upplever sexköpslagen och vem den riktar sig till. Vi börjar med Mona som svarade följande på frågan vad det första var hon tänkte på när hon tänkte på sexköpslagen:

Att det är en dålig lag, baserat på fördomar. Det är inte en lag som är till för att skydda personer som säljer sex. Det är en morallag som visar samhället att det är fel att köpa sex. Lagen säger att alla som säljer sex är offer, därför kriminaliseras istället männen som köper sex av de stakars kvinnor [...] (Mona)

Utifrån Monas perspektiv sänder sexköpslagen ut signaler om att det är moraliskt förkastligt att köpa sex. Då Mona inte delade den här uppfattningen, framhöll hon att lagen är dålig och felaktig utifrån att hennes upplevelse var att den baseras på fördomar. Lagen uppfattades antagits utifrån argumentet att skydda sexsäljare, och alla individer som säljer sex framställs som offer. Monas uppfattning kan tolkas som att lagen har disciplinerande inslag då lagen strävar efter att upprätthålla moraliska värderingar. Därmed riktar lagen disciplinerande signaler inte enbart till sexköparna utan till samhället i stort. Att sexköpslagen riktar sig till fler än sexköparen uttrycktes även av Jannike på frågan vem sexköpslagen riktar sig till:

Alla svenska män, vare sig de har köpt sex eller ej. De ska få en signal om att det är oacceptabelt att ha att göra med prostituerade kvinnor. Alla svenskar som ska veta att torsk är svin och att prostituerade inte rör för sin situation. Prostituerade som ska veta att deras kunder är svin som gör dem illa, vare sig de förstår det eller ej, och att de bör sluta. (Jannike)

Jannike beskrev sexköpslagen rikta sig till huvudsakligen tre kategorier; svenska män, alla svenskar och prostituerade kvinnor. Hon uttryckte att lagen kommunicerar olika moraliska pekpinor för respektive kategori gällande hur de ska förhålla sig till prostitution. För svenska män signalerar lagen att det är oacceptabelt att köpa sex, men också att beblanda sig med prostituerade kvinnor över huvud taget. Till kategorin alla svenskar kommunicerar lagen att prostituerade är hjälplösa offer och att sexköparen är förövaren samt att prostitution är fel. I citatet framträdde också att lagen sänder budskapet att de prostituerade kvinnorna behöver sluta, oavsett egen ståndpunkt i frågan, och att de blir skadade av sexköpare även om de inte själva uppfattar det. Tobias presenterade ytterligare kategorier i samhället som sexköpslagen vänder sig till:

En välmenande medelklass utan erfarenhet av sexarbete som kan känna att de gör något bra och moraliskt korrekt. (Tobias)

Utifrån Tobias resonemang kan sexköpslagen förstås som ett verktyg för att förstärka och bekräfta beteende som en viss klass i samhället anser vara moraliskt korrekt, och som andra klasser bör följa för att passera inom ramen för vad som uppfattas som normalt, rätt och riktigt. Vi tolkar det som att Tobias menar att lagen riktas till de utan erfarenhet av sexarbete och att de fortsättningsvis ska undvika kontakt med sexarbetare. Således, tycks Tobias mena, att lagen framhåller medelklassens värderingar som den rätta moraliska vägen. Varför avhållsamhet från sexhandel kan ses som moraliskt korrekt uttrycks i tidigare forskning och utredningar kring sexhandel. Månsson och Olsson (1995 refererad i Svanström 2004:234) menar att säljaren far illa och blir

utsatt för våld. Något som även framgår i Borg et al. (1981:578 ff.), de pekar på att den säljande kvinnan oftare exploateras, män beskrivs sällan påverkas på samma sätt. Vanwesenbeeck (2013:14) beskriver att det görs en åtskillnad utifrån kön gällande uppfattning kring exploatering. Män som säljer sex till män anses ha en mer ömsesidig jämställd position i sitt samspel, och därmed mindre exploaterade (ibid.). Farley (2005: 951 ff.) menar dock att män far lika illa som kvinnor inom sexhandeln. Vidare uttryckte respondenterna att lagen skapats utifrån fördomar och av personer som inte har erfarenhet gällande sexhandel. I Kvinnofridspropositionen (SOU 1995:15, s 71 ff.) presenteras berättelser av individer i sexhandeln. De flesta berättelserna vittnar om drogberoende, dålig uppväxt och pengabehov som lett in i sexhandeln.

Att lagstiftning innefattar klassmässiga, politiska och moraliska aspekter är enligt Rubin (1984: 281 ff.) ett sätt för politiken att påverka de moraliska uppfattningar om vad som är rätt och fel. Att sex mot ersättning ses som moraliskt klandervärt diskuteras av Rubin. Hon skriver att sexualitet och vad som är sexuellt accepterat kan relateras till den politik som förs och de värdegrunder som finns i samhället. Olika sexuella beteenden tillskrivs olika status och är grupperade utifrån binära oppositioner. Sex för pengar, sex för nöjes skull eller sexuella relationer utanför äktenskapet (vilket kan ses i sexarbete) kategoriseras som lägre status då de definieras som avvikande och onormalt. Medan gratis sex, sex i reproduktiva syften eller sex inom äktenskapet ses som accepterat och normalt. Enligt Rubin riskerar de som till exempel har sex för pengar ut för sanktioner av olika slag från samhällets sida då onormal sexualitet utgör ett hot mot samhället (ibid.). Exempel på detta skulle kunna tolkas utifrån att våra respondenter uppfattat att sexköpslagen signalerar att sexhandeln ska stoppas, och att de som sexarbetar gör moraliskt fel lika mycket som de som köper sex. Rubin presenterar även hierarkier som drar skiljelinjer mellan bra och dåligt sex, där det goda sexet innefattar monogami, heterosexualitet, inom äktenskapet och reproduktivt. På andra sidan återfinns transsexualitet, fetischer och sex mot ersättning. Mellan dessa områden finns området som refereras till som ”major area of contest”, där olika sexpraktiker som inte anses förkastliga rangordnas (ibid.). Den nämnda medelklassen som avstår kontakt med sexhandel kan då ses som ett exempel på en högre kategori i hierarkin, än de som sexarbetar eller kommer i kontakt med sexarbetaren. Sexköpslagen kan därmed beskrivas främja det som anses vara moraliskt korrekt vad gäller sexualitet. Exempel på att de sexuella hierarkierna upprätthållits skulle kunna tolkas utifrån att sexköpslagen haft fortsatt starkt opinionsstöd och att de som varit negativt inställda till sexköp blivit än mer negativa (Kousmanen, 2010:9).

Från respondenternas svar framträder även hur de uppfattat konstruktionen av sexarbete som ligger till grund för lagstiftningen, och som enligt respondenterna ger en onyanserad bild av sexarbete. Respondenterna presenterade att synen av sexarbete vilar på en konstruktion där sexarbete anses vara skadligt, sexarbetaren behöver skyddas, sexköparen är förövaren och därför åtgärdas genom lagstiftning. Loseke (2003: 13 ff.) beskriver hur ett socialt problem konstrueras av *claim makers* för att *publiken* skall ge sitt stöd och legitimera att något *behöver förändras*. I sammanhanget blir *claim makern* de som står bakom lagstiftningen och *publiken* utgörs av allmänheten som ska övertygas om att situationen för sexarbetare är något som behöver åtgärdas. Vidare menar Loseke precis som Goffman (2011: 9 ff.) att aktörerna kategoriseras utifrån värderingar som finns i samhället. Enligt Loseke (2003:59 ff.) tilltalas människor ofta av *enkla diagnostiska ramar* med enkla lösningar som förklarar hur problemet förväntas förstås som

tillstånd. Utifrån respondenternas uttalande framträder att *skulden* läggs på de som köper och samhället har genom lagstiftningen tagit på sig *ansvaret*. Vidare kan det noteras att det rör sig om en könad konstruktion genom att säljaren framställs som *kvinnligt offer* och köparen som *manlig förövare*. Utifrån en *känslomässigt motiverande ram* vädjar konstruktionen till människors empatiska känslor för offret och ilskan gentemot förövaren som utnyttjar offret. Den enkla diagnostiska ramen utgår även från en *logiskt motiverande ram* (ibid.), vilken vädjar till kulturella föreställningar om att sex mot pengar är fel. Samhällets lösning på problemet, som vi tolkar att respondenterna uppfattat, är att sexarbete ska stoppas och offren räddas. Loseke (2003: 6 ff.) pekar på att det vanligtvis behöver visas att problemet är vanligt förekommande för att det ska kunna definieras som ett socialt problem, detta är dock inte alltid fallet utan ibland är åsikterna så starka att det krävs ett *symboliskt ställningstagande*. Ett exempel som författaren lyfter är prostitution, och enligt Skilbrei och Holmström (2013: 4) har prostitution ett symboliskt värde utifrån att det ses som omoraliskt och korrupt samtidigt som det utgör tecken på en bristfällig välfärdsstat. Det sistnämnda kan delvis argumenteras utifrån att prostitution motverkar jämställdhet (ibid.). Att stoppa sexhandeln handlar därmed inte enbart om att rädda individer som exploateras, utan även verka för ett okorrupt och jämställt samhälle. Hulusjö (2013: 184 ff.) lyfter kritiken att sexköpslagen, och eventuellt förhindrandet av sexhandel, inte ändrat kvinnors sociala och ekonomiska position i samhället, vilket hon argumenterar är orsaker till de olika livchanser som män och kvinnor ställs inför. De ojämställda livschanserna är något som utpekats ligga till grund för att kvinnor, oftare än män, hamnar i prostitution (Borg et al., 1981: 580). Det framgår att respondenterna ser lagen som mer negativ än positiv. I tidigare forskning är det inte enbart negativa röster som framträder gällande sexköpslagen utifrån uppfattningar och erfarenheter från sexarbetare. Sexköpslagen uppges bidra till känsla av kontroll (Hulusjö, 2013: 7 ff.) och beskrivs även bidra till en ökad känsla av makt utifrån möjligheter att kunna anmäla sexköpare (Edlund & Jakobsson, 2013: 60 ff.).

Vi summerar avsnittet. Som vi lyfte fram tidigare, skulle respondenternas utsagor kunna tolkas som att sexköpslagen fungerar som en moralkompass gällande vad som är sexuellt accepterat i ett visst samhälle, vid en viss tidpunkt. Beroende på vilken samhällskategori individen tillhör signalerar lagen olika budskap. Sexköpare ska sluta utifrån att de skadar sexarbetarna och att köpa sex är moraliskt förkastligt, sexarbetaren ska sluta utifrån att de skadar sig själva (oavsett om de uppfattar det själva eller inte). Slutligen finns de som inte är involverade i någon typ av sexhandel som också ska få signalen att de agerar rätt genom att hålla sig borta. Dessa uppfattningar som lagen signalerar har rötter tillbaka i historien. Agustín (2007: 96 ff.) menar att synen på prostituerade som hot mot samhället kan spåras tillbaka till 1800-talet, då den rätta moraliska vägen och upprätthållande av värderingar visades av medelklassens sätt att leva. Genom att signalera till samhället att sexköp är oacceptabelt tycks lagstiftningen fungera disciplinerande i förlängningen och kan på så vis förstärka de sexuella hierarkier som råder i samhället. Respondenterna har huvudsakligen uppfattat sexköpslagen som något mer negativt än positivt utifrån sina erfarenheter. Lagen uppfattades skapats utan att sexarbetarna tillfrågats eller inbjudits till diskussion. En konstruktion av sexarbete som socialt problem presenterades för hur sexarbete förväntas uppfattas av andra enligt respondenterna. I den enkla diagnostiska ramen ses kvinnor som utnyttjade offer och män som förövare. Konstruktionen kan ses vila på tidigare forskning där sexhandel uppfattas som skadligt för individ och samhälle.

7.3 Traffickings inflytande på debatten om sexarbete

I det här avsnittet analyserar vi hur lagen om människohandel för sexuella ändamål, ofta omtalad som lagen om trafficking, uppfattas påverka sexarbete och synen på sexarbetare. Mona uttryckte följande gällande lagen om människohandel för sexuella ändamål:

Det är bra. Människohandel är hemskt och det bör man arbeta hårt för att motverka. Däremot ska man skilja på människohandel och utländska migranter som väljer att komma hit för att arbeta med sex. Alla utländska migranter är inte trafficking offer. Man måste se skillnaden på människohandel och utländska sexarbetare. (Mona)

Mona tog tydligt ställning mot människohandel, och lagen framställs som ett sätt att motverka detta. Samtidigt menade Mona att frivilligt sexarbete och trafficking tenderar att blandas ihop, vilket resulterar i att alla i kategorin sexarbetande migranter behandlas som utsatta för tvång. Enligt Mona blir en sådan generalisering missvisande. Istället argumenteras för hur kategorin bör delas upp i två: traffickingoffer och utländska sexarbetare. Den första kategorin utmärks av samma karakteristiska drag som Mona anser att kategorin sexarbetande immigranter har. De är offer som utnyttjas och ska hjälpas ur människohandeln. Den andra kategorin är utländska sexarbetare och här är bara de insatser som efterfrågas av sexsäljarna själva aktuella, enligt Mona. Skiljelinjen som framträder är huruvida det finns ett samtycke. Vilka som faktiskt är utsatta för tvång var något som Linda funderat på efter att ha fått frågan vad hon trodde skulle krävas för att ändra lagstiftning och attityder i samhället:

För det första att man börjar skilja på äpplen och päron. Att konsekvent koppla samman "prostitution och människohandel" (sic) blir som att tala om "sexualbrottslagen och stöld" eller någon annan kombination av två skilda företeelser. [...] Relevant fakta som hur många av de som säljer sexuella tjänster är offer för tvång, utnyttjande och människohandel? Om man t.ex. ser till rapportering och diskussioner så får man en bild av att det är en hel del vilket jag inte tror stämmer. Jag tror att bilden man ger är väldigt missvisande. (Linda)

Linda såg prostitution och människohandel som helt olika fenomen, och tyckte därför att fenomenen till att börja med behöver hållas isär för att det skall kunna ske en förändring i lagstiftning och attityder. Linda problematiserade bristen på distinktion mellan de som säljer sex frivilligt och de som utnyttjas, detta får konsekvenser för den statistik som presenteras och som sedan ligger till grund för debatten. Att människohandel för sexuella ändamål är svårt att mäta diskuteras av flera författare. Agustín (2007: 36 ff.) beskriver att det saknas konsensus kring vad som är trafficking, vissa länder definierar alla migranter som säljer sex som traffickingoffer, medan andra räknar de kvinnor som ger pengar till en pojkvän. Det hela resulterar i att det är svårt att mäta och jämföra. Ytterligare en författare som diskuterar svårigheten är Holmström (2008:310 f.), som beskriver att kunskapen om människohandel för sexuella ändamål på arenor som inte är synliga är lika begränsad som kunskapen kring prostitutionen i övrigt på aktuella arenor.

Både Mona och Linda skiljer på sexarbete som sker genom ett aktivt val och exploatering som sker genom utnyttjande. Denna typ av distinktion görs även av UNAIDS (2012: Annex. s 15), där

sexarbete ses som ett aktivt val mellan samtyckande myndiga parter, vilket inte finns i situationer av trafficking. Att göra skillnad mellan trafficking och sexhandel är inte helt oproblematisk och diskuteras bland annat av Skilbrei, Tveit och Brunovskis (2006:7 ff.) . Författarna menar att det är svårt att avgöra hur mycket som är aktivt deltagande på eget initiativ och hur mycket som är utnyttjande. De pekar också på att graden av deltagande och utnyttjande varierar stort mellan de olika situationerna, och att det inte fanns två rena polariserade positioner som antingen utnyttjad eller frivillig. I studien presenteras kvinnor som fortsätter arbeta med prostitution utifrån en skuld de hade till de som hjälpt dem till Europa, ibland till följd av att arbeten på den reguljära arbetsmarknaden har sämre lön. Det presenterar också kvinnor som är skuldfria och fortsätter vara yrkessamma som prostituerade. Beslutet beskrivs kunna vara till följd av ett medvetet val, som ibland tas i samråd med familjen för att förbättra familjens ekonomi och livssituation. Aspekten att ha sex som yrke för att förbättra sin situation är något som Agustín (2007:36 ff.) menar ofta förbises i diskussionen kring sexsäljande migranter. Författaren pekar på att det historiskt funnits kvinnor som sålt sex och beskrivit sitt yrkesval utifrån egen vilja för att förbättra sin livs- och arbetssituation samt ekonomi. Dessa argument har enligt författaren ignorerats av poliser som kontrollerade moralen och sociala utredare, utifrån att prostitution ansågs som exploaterande och opassande yrke (ibid.). Situationer där individer uppgett att de gjort ett medvetet val att sexarbeta utifrån att förbättra den ekonomiska situationen kan problematiseras utifrån tidigare forskning. I Hulusjös (2013:392) avhandling framgår att inträdet i sexhandel kan ses som en reaktion på yttre omständigheter som uppfattats som tvingande, där ekonomin kan tolkas vara en bidragande faktor. Som tidigare nämndes framgår att ekonomiska framtidsutsikterna för de som lämnar sexarbetet inte alltid är goda, då de arbeten som ofta finns att tillgå är sämre avlönade (Skilbrei, Tveit & Brunovskis, 2006: 7 ff.). Att börjar sexarbeta skulle därmed kunna ses som ett resultat av upplevda krav på att förbättra sin ekonomiska situation, samtidigt som eventuella framtidsutsikter skulle kunna innebära att det blir svårare för vissa individer att lämna sexhandeln. Borg et al (1981: 580 ff.) lyfter att ju längre en person är i sexhandeln, desto svårare blir det att lämna den. Utifrån berättelserna från respondenterna och tidigare forskning blir det tydligt att skillnaden mellan trafficking-offer och utländska sexarbetare är en komplex gränsdragning. Det som inte kommit att problematiserats av våra respondenter, utan som framgår av tidigare forskning, är att det inte rör sig om två klart avskilda positioner, utan varierar utifrån olika upplevelser och erfarenheter vilket gör gränsdragningen än mer komplex.

Agustín (2007:36 ff.) gör en intressant historisk koppling när hon beskriver att resande kvinnor historiskt har uppfattats som avvikande, och att när sexualitet kommit med i bilden kan det lätt uppstå en moralisk panik. Paniken skulle kunna förklaras utifrån att det finns en oro för att kvinnan ska gå utanför de sexuella förväntningar som vilar på henne (Pheterson, 1993: 40 ff.; Vanwesenbeeck, 2013:11 f.) vilka kan bedömas som skadliga, och en oro för att kvinnan i värsta fall kan komma att exploateras inom sexhandeln. Inflytandet som trafficking har på synen på sexhandel generellt, på migrerande kvinnor och den svåra gränsdragningen som beskrivits gällande exploatering, kan analyseras utifrån hur trafficking konstruerats som socialt problem. Loseke (2003:61 ff.) pekar på att trafficking handlar om att två redan erkända sociala problem, människohandel och prostitution, slagits samman till ett utökat socialt problem genom *domänexpansion* (*domain expansion*). Loseke pekar på att prostitution i sin tur kan förstås som en domänexpansionen av tidigare slaveri. Genom att påvisa likheter mellan hur prostituerade

utnyttjas av hallickar, likt slavar gjordes av sin ägare, skapas sympatier och förståelse för att problemet är oacceptabelt. Domänexpansionen från slaveri till prostitution kan även ses som en möjlig förklaring till ställningstagande som gjorts i Sverige och internationellt, gällande att all prostitution är sexuell exploatering (se Honeyball, 2013). Att människor utnyttjas och luras av människohandlare har vad Loseke kallar en *objektiv karaktär*, det är fel och skadar de utnyttjade. Utifrån hotet om detta framträder också en *subjektiv oro*. Det är svårt att avgöra vilka som kommer fara illa, vilket diskuterats ovan, och därmed blir ett sätt att förhindra exploateringen att stoppa prostitution helt. Därmed sker en generell kategorisering av alla utländska sexarbetare som exploaterade. Trafficking kan även ses som att det åker *snålskjuts (piggybacking)* på tidigare erkända sociala problem; slaveri och prostitution (Loseke, 2003: 61 ff.). Vilket skulle kunna utgöra en förklaring till hur det kommit att bli så enormt uppmärksammat (Agustín, 2007:36 ff.).

Jannike var en våra respondenter som pratade om hur diskursen påverkade synen på sexarbete generellt, och vilka konsekvenser som detta kunde innebära. På frågan hur hon såg på lagen om människohandel för sexuella ändamål samt om det var något som berörde henne eller någon hon känner, svarade hon så här:

I stort sett är det en bra lag, men jag tror att den gömmer en hel del anti-migrationspolitik. [...] berör något (människohandel för sexuella ändamål) mig så är det via diskursnivå, då sexarbete och människohandel blandas samman eller via att arbete för sexarbetares rättigheter ignoreras med hänvisning till att det är viktigare att motverka människohandel. (Jannike)

Jannike ansåg att lagen i sig är bra, men att hon tror att lagen används för andra syften än att hjälpa de som är utsatta – alltså för att motverka immigration. Lagen framställs därmed som ett verktyg att vakta nationers gränser mot en definierad kategori. Vidare uttryckte Jannike att för hennes del så innebar lagen att möjligheter att verka för sexarbetarens rättigheter underordnades av diskursen att det är viktigare att rädda de som exploateras. Det kan tolkas som att Jannike ansåg att en särskiljning mellan samtycke och exploatering skulle kunna nyansera debatten och öppna upp för möjligheter gällande arbete kring rättigheter. Loseke (2003:7 ff.) beskriver att det finns olika diagnostiska ramar för hur ett socialt problem ska förstås, vilka tävlar med varandra och rangordnas utifrån rådande diskurser. Utifrån Jannike kan det förstås som att en alternativ konstruktion av trafficking, där det finns en skiljelinje mellan exploatering och samtycke, kommer att underordnas den rådande konstruktionen, där samtliga sexsäljande immigranter ses som offer. Möjligheten att använda lagstiftning som immigrationskontroll diskuteras av flera författare. Skilbrei och Holmström (2013:4 ff.) menar att lagstiftningen kan ses som ett sätt att sanera det offentliga rummet från prostitution genom striktare immigrationskontroll. Detta beskrivs som möjligt utifrån tyngden som problemet tillskrivs och att det utökar handlingsutrymmet för makthavare. Kulick (2003:199 ff.) menar till exempel att sexköpslagen var ett sätt att skydda Sveriges gränser i och med inträdet i EU och göra markering mot andra länder. Något som anses varit framgångsrikt i utvärderingen av sexköpslagen (SOU 2010:49, s.13). Det som inte

diskuteras i tidigare forskning, eller som tagits upp av respondenter, är att trafficking även kan ske inom nationsgränser utifrån hur lagen är utformad.

Vi avslutar detta avsnitt med att summera på följande vis; våra respondenter framställer att människohandel behöver motverkas av myndigheter. Samtidigt framträder hur traffickingdebatten kommit att få stort utrymme i debatten kring sexarbete. Trafficking har konstruerats utifrån en domänexpansion, där prostitution och människohandel slagits ihop till ett och samma sociala problem. Det framkom även att domänexpansionen, som ledde till att trafficking kommit att ses som ett socialt problem, inneburit att det inte går att skilja på de som immigrerar för att sexarbeta på eget initiativ och de som exploateras och utnyttjas. Vilket uppfattades försvåra att kunna arbeta för sexarbetares rättigheter. En möjlig förklaring är svårigheten att mäta exploateringsgraden, och vad som sker utifrån individens egna beslut, framgår i tidigare forskning där det inte finns två tydliga polariserade positioner av att vara utnyttjad eller frivillig - utan det handlar om en komplex nyanserad skala. Utifrån respondenterna framkommer även att lagen skulle kunna fylla en funktion gällande att hindra utländska sexarbetare att komma till Sverige och sexarbeta.

7.4 Offer eller förövare?

I det här avsnittet presenteras hur våra respondenter upplevt att lagstiftning relaterad till sexhandel bidrar till att sexarbetare kategoriseras av andra och vilka egenskaper de tillskrivs i den kategoriseringen. Jannike utvecklade hur hon upplevde samhällets syn på kategorin sexarbetare:

Att vi är små små barn som inte vet vårt eget bästa och bara har hamnat där vi är pga olyckliga anständigheter (sic) och yttre förhållande utan att göra något själva. Samtidigt som vi sexarbetare är några pga tidigare trauman totalt känslolösa monster som gör vad som helst för pengar utan någon respekt för andra eller oss själva. Vi saknar all moral och ljuger hela tiden, man kan inte lita på något som en prostituerad påstår, de vill bara ha pengar. (Jannike)

Jannike upplever av sexarbetare jämföras med barn vilket resulterar i att de omyndigförklaras. Konstruktionen som omyndigförklaringen utgår ifrån vilar på uppfattningar om att sexarbetare anses vara offer för omständigheter som de själva inte rått över; de vet inte bättre och kan inte förväntas veta bättre. Sexarbetaren blir utifrån sin offerroll infantiliserad och omyndigförklarad. Mona säger sig ha liknande erfarenheter; *"Man omyndigförklarar också sexarbetare som människor som inte är kapabla att vara människor som kan tänka själva eller som kan ta egna beslut."* Monas svar kan tolkas som att en människa bedöms vara beslutskompetent fram tills att det framkommer att denne är sexarbetare. Då tillskrivs sexarbetaren en oförmåga att fatta egna beslut eller tänka själv. Sexarbetare är följaktligen förknippat med att negativa egenskaper tillskrivs individen. Jannike påpekar också något av en paradox när det gäller synen på sexarbetare; att sexarbetare enligt allmänheten saknar moral. Samtidigt som de görs till offer och jämföras med barn vad gäller till exempel beslutsfattande, kan de också beskrivas som opålitliga, lögnare, känslolösa monster, respektlösa som gör vad som helst för pengar. Dessa beskrivningar framhåller sexarbetare både som *passiva offer* och som *omoraliska och drivna av jakten på pengar*.

Uppfattningar om att sexarbetaren ses som ett offer och en förövare har historiska rötter. Agustín (2007: 96 ff.) menar att prostituerade historiskt har definierats som gemena. Offerrollen blev därmed först aktuell under 1800-talet, då prostituerade började definieras som offer som behövde räddas. Prostituerade ansågs dock fortfarande utgöra ett hot mot samhället även efter att offerrollen blivit aktuell. I Sverige har sexarbetaren historiskt konstruerats som förövaren som behövs kontrolleras, genom reglementeringen och häktningar enligt lösdriverilagen (Holmström, 2008: 304 f). Det skulle eventuellt kunna ses som att synen på sexarbetaren som offer institutionaliserades i svensk lagstiftning genom införandet av sexköpslagen. Dock uppfattar våra respondenter att förövarstämpeln fortfarande är aktuell, tillsammans med offerrollen, utifrån de upplevelser som beskrivits av våra respondenter. Ytterligare stöd för den här typen av dubbla kategoriseringar går att finna i studien av Kousmanen (2010:1 ff.) gällande attityder bland den svenska befolkningen och vilken effekt sexköpslagen antas ha haft. Stödet för en kriminalisering har varit fortsatt starkt, samtidigt uttryckte en majoritet (58,7 procent), främst kvinnor, önskan om att kriminalisera sexsäljandet. Kuosmanen menar att stödet att kriminalisera försäljning av sex kan tolkas utifrån att de som säljer sex inte ses offer, utan kan ses som jämställda med de som köper (ibid.).

Den dubbla kategoriseringen med tillskrivning av egenskaper som räknades upp av Jannike och Mona kan analyseras utifrån Goffman (2011: 9ff) *faktiska och skenbara sociala identitet*. Jannike uppfattade att sexarbetare tillskrivs en *skenbar social identitet* med förknippade avvikande egenskaper som sexarbetare. Utifrån respondenterna är de avvikande egenskaperna; traumatiserad, en individ med svår uppväxt, lever under ovanliga omständigheter och som gör saker mot sin vilja. De uppräknade bakgrunder och egenskaper visas som gemensamma nämnare i tidigare forskning och lagarbeten till att individer börjar sälja sex (Farley, 2005: 951 ff ; Pribie & Svedin, 2012:6 ff.). I de fallen sexarbetare har de nämnda bakgrunderna och egenskaperna skulle den tillskrivna sociala identiteten stämma överens med den faktiska sociala identiteten, vilket i sin tur skulle motivera ett behov av att skydda säljaren. Goffman (2011: 9 ff.) menar att skenbara sociala identiteter som tillskrivs individer utifrån kategoriseringar kan dölja den faktiska sociala identiteten. Den tillskrivna identiteten påverkar enligt författaren bemötandet från andra individer i samhället. Mona var en av våra respondenter som diskuterade huruvida sexarbetare uppfattar att de kommer bemötas som offer vid hjälpsökande hos myndigheter. Hon svarade följande på frågan om sexköpslagen haft någon betydelse för hot och våld när det gäller sexarbete:

Jag tror att sexköpslagen har gjort det svårare att anmäla hot och våld i samband med sexarbetet. Många sexarbetare vågar inte anmäla ett brott som har skett i samband med sexarbetet. Av de som har gjort de så är förtroende för polisen dåligt. [...] Jag tycker därför att sexköpslagen gör sexarbetare mer utsatta en (sic) hjälpta. (Mona)

Mona menar att sexarbetare inte vågade anmäla brott utifrån att det skett i samband med sexarbete. Hon pekade på att associationen till sexarbete kan innebära konsekvenser för huruvida sexarbete uppfattas och kategoriseras som offer eller inte. Essensen i det som framkommer, som andra respondenter också lyft, tycks vara att sexköpslagen bidragit till att sexarbetare uppfattas som utsatta och offer. Utsattheten uppgavs dock inte vara till följd av att uppleva sig som offer till

följd av sexköpet, utan utifrån att lagen uppfattats ha minskat möjligheterna att söka hjälp. Andra uppfattningar gällande möjligheter att söka hjälp uttrycktes av informanter i Edlund och Jakobsson (2013:60 ff.) studie och Hulusjö (2013:189 ff.) avhandling. Där ansåg sexarbetare att sexköpslagen var något positivt och sågs som en möjlighet att få hjälp.

Ett exempel på sexarbeters något ambivalenta offerposition gavs av Tina. Hon hade anmält brott gällande våldtäkt, rån och misshandel. Det var hennes första erfarenhet av kontakt med polisen utifrån att ett brott skett i samband med sexarbete. Tina anmälde utifrån förhoppningen om att sexköpslagen utgjorde ett skydd och berättade följande:

Jag trodde att de var på ens sida tills jag uppfattade att de inte var det. [...] tar du i en rättegång så är det du som är boven. Det kan jag säga rakt av. Det är inte de som köper som är bovar, det är du som är boven. [...] och sen när det kommer till en prostituerad som anmäler en händelse, då tror jag nästan att de ramlar av stolen. (Tina)

Tina upplevde att det var henne som domstolen betraktade som förövaren i dramat, inte den/dem som hade utsatt henne för brotten, och enligt lagen borde ha adresserats som förövare. När det framkom att hon arbetat som prostituerad möttes hon av förvåning från domstolens sida. Enligt sexköpslagen skulle det kunna antas, vilket Tina också gjorde, att hon skulle bemötas som offer i domstolen – dels utifrån att det är förbjudet att köpa sex och framför allt för att hon i samband med sexköp blev utsatt för grova brott. Målet i fråga har varit aktuellt i flera instanser och de åtalade fick förmildrande straff i första instans för att sedan frias i Hovrätten. Utifrån dokument vi tagit del av framgår att förövarna frias till följd av att Tinas trovärdighet ifrågasatts. Utifrån Tinas erfarenheter förfaller det som att hennes trovärdighet misskrediterats i domstol utifrån att hon sålt sex, något som även kommenterats av åklagaren i fallet i en dagsartikel i Expressen (Olsson, 2014). Trovärdigheten av sexarbetare diskuteras av Dodillet och Östergren (2011:20) som menar att misskrediteringen sker utifrån att sexarbetare fråntas rätten att definiera sina egna upplevelser. Upplevelser kring myndigheter och trovärdighet som framträder i tidigare forskning visar i två studier på den ambivalenta offer/förövar-kategoriseringen. I Hulusjös (2013: 184 ff.) avhandling vittnar informanter om hur de upplevt att polisen inte uppfattat dem som trovärdiga samtidigt som andra berättar om att ha upplevt sig som trovärdiga i domstol. Edlund och Jakobsson (2013:64 ff.) undersökte i sin rapport om sexarbetare som utsatts för brott skulle anmäla ett liknande brott, om det inträffade. Där framgick att en majoritet inte skulle göra en ny anmälan, samtidigt som det också fanns sexarbetare som uppgav att de skulle anmäla och att de blivit bemötta på ett positivt sätt (ibid.). Vikten av det bra bemötandet kan förstås då intervjuade i Hulusjös (2013:295 ff.) avhandling berättar om hur de kommit att internalisera föreställningar om att de hade sig själva att skylla när de blivit utsatta för våld i sexhandeln, och som resulterade att de inte ansåg sig ha rätt att söka skydd.

Analyserna i detta avsnitt antyder att sexarbetare tycks underkastas en motsägelsefull och ambivalent kategorisering; å ena sidan är denne ett omyndigförklarat passivt offer och å andra sidan en opålitlig omoralisk förövare. Denna dubbla kategorisering har funnits sedan 1800-talet och går även att finna i attitydundersökningar som gjordes 2008. Enligt respondenterna kommunicerar sexköpslagen att köparen ska uppfattas som skadegörare, samtidigt som det kan

tolkas som att sexarbetares trovärdighet misskrediteras i domstol utifrån att de säljer sex, när det blir utsatta för brott och anmäler. De upplevda egenskaperna som respondenterna uppgett att de tillskrivs genom kategoriseringen har analytiskt visats som att sexarbetare kan komma att tillskrivas en skenbar social identitet, som inte alltid är överensstämmande med den faktiska sociala identiteten.

7.5 Stigma

I följande avsnitt analyseras vad som varit ett återkommande tema i kontakt med respondenter och tidigare forskning; upplevelser av stigma och hur lagstiftningen påverkar stigmat. Linda svarade följande på frågan om sexköpslagens betydelse för hot och våld:

Jag skulle aldrig anmäla med tanke på konsekvenserna som skulle bli långt mer förödande än det brott jag utsätts för. (Linda)

Linda ansåg det vara en risk att ta kontakt med myndigheter, vilket kunde innebära att individen kan utsättas för sanktioner som gick utanför den hjälp som söktes för. Sanktionerna upplevdes inte stå i proportion till, eller vida överstiga, det brott som sexarbetaren utsätts för. Det kan ses som att Linda uppfattat att kontakt med myndigheter innebär en bestraffning mer än hjälp. Linda utvecklade detta ytterligare när hon svarade på frågan vad hon tänkte på när hon tänkte på sexköpslagen:

Det är en "parialag" (sexköpslagen), alla som rör vid oss på olika sätt blir orena (kriminella). Den försätter oss sexsäljare i en rättslöshet på ett sätt som jag tror saknar motstycke hos någon annan grupp. (Linda)

Enligt Linda sker en stämpling som avvikande som inte stannar vid sexarbetaren utan kan även komma att spridas vidare till de som kommer i kontakt med sexarbetaren. Sexarbetaren blir därmed något att undvika, en paria, för att undgå stämplingen. Den upplevda rättslösheten som uttrycktes kan tolkas följa som en del av den beskrivna stämplingen, och en konsekvens av att verka som sexarbetare. Detta skulle kunna tala för att sexarbetare blir dubbelt utsatta vid hot, våld eller brott. Delvis genom brottet som skett, samt genom att de inte vågar söka hjälp hos myndigheter utifrån en uppfattad risk att utsättas för sanktioner.

Analytiskt kan det förstås som att det är en stigmatisering som beskrivits (Goffman, 2011: 9 ff.) Stigmatisering innebär att sexarbetaren blir avvikande genom en stämpling. Utifrån stämplingen blir de negativa egenskaperna dominerande och leder till repressioner och sanktioner från samhällets sida, som går utanför individens kontroll. Som Vanwesenbeeck (2013: 11 ff.) påpekar kan det räcka med att gå utanför de förväntade gränserna för kvinnlig sexuell blygsamhet för att kvinnan ska bli offer för stigma. Goffman (2011:89 ff.) pekar på att de som säljer sex har ett *betydelsefullt stigma*, vilket innebär att om sexarbetaren upptäcks av vissa professioner kommer det leda till ingripanden, och det krävs att individen döljer aktiviteter som kan avslöja den som sexarbetare. Ett möjligt sätt att undvika ingripande och eventuella konsekvenser, som kan observeras utifrån Lindas uttalande, är att inte avslöja sin association till sexhandel. Därmed sker vad Goffman definierar som *att passera*, genom att delar av en personlighet som kan leda till

ingripande undanhålls. Goffman (2011: 9 ff.) menar vidare att stigma ”smittar”, det vill säga att de som umgås med någon som kategoriserats som avvikande själva riskerar att få ett stigma associerat till sig (ibid.). En möjlig strategi för att undvika att stigmat smittar är att *skylta* stigmat, genom att kontakten med sexarbetaren genomförs på ett sätt så det inte blir synligt. Detta kan dock vara en bekymmersam strategi, då skylningen kan förhindra att sexarbetare undviker att söka hjälp av exempelvis hälsoskäl (Edlund & Jakobsson, 2013: 6 ff.). En oro för en annan negativ konsekvens av att passera, eller skylta stigmat, har uttryckts av socialarbetare då de pekade på sexköpslagen kan hindra sexköpare från att söka hjälp (Kousmanen, 2010:3). Att söka hjälp skull utifrån det beskrivna scenariot innebära att sexköparen avslöjar sin association till sexhandel, och därmed riskerar ingripanden från samhället utifrån att denne gör något brottsligt. Strategierna som presenterades här beskrivs även användas av homosexuella och bisexuella sexarbetare i studien av Koken et.al (2004: 13 ff.).

Vilka tillskrivningar som sker till följd av stigmat framgick när Tobias diskuterade horstigmat. På frågan vad det skulle innebära om lagen förändrades så som han beskrivit svarade han följande:

Bättre arbetsvillkor, bättre förtroende för myndigheter, förhoppningsvis också att börja på allvar kunna arbeta mot horstigmat. Ja, på det sättet att övergrepp ges des rätta namn. Som det är nu räknas alla sexköp som övergrepp, även om den som sägs ha utsatts för övergrepp inte känner så. Däremot är det idag svårt som sexarbetare att anmäla våldtäkt, trakasserier, exploaterande arbetsförhållanden, hot m.m. då det anses ”höra till” och att en får ”skylla sig själv” - det skulle förhoppningsvis bli lättare att anmäla och säga ifrån med en förändring av lagen. (Tobias)

Här argumenteras för hur en avkriminalisering skulle kunna innebära ett arbete mot stigmatisering som synen av sexarbetare. Enligt Tobias kunde konsekvensen av att sexarbetare stigmatiserades bli följande: att bli utsatt för våld, hot, trakasserier och exploatering. Tobias strävade efter att problematisera vad som anses vara övergrepp och menade att så länge det fanns ett samtycke så kan man egentligen inte tala om övergrepp. Därmed kan det ses som att hjälp från myndigheter skulle vara aktuellt när det inte finns ett samtycke. Samtidigt menar Tobias att myndigheter har föreställningen att övergrepp är något sexarbetaren får räkna med, som han argumenterade inkluderas i synen på sexarbete till följd av stigmatiseringen. Stigmatiseringen beskrevs därmed skapa en rädsla för att söka hjälp hos myndigheter. Lösningen som lyftes var att ett ökat förtroende skulle ske genom att sexarbete generellt inte kategoriserades som exploatering. I tidigare forskning och utredningar beskrivs att prostitution kan handla om exploatering genom våld och övergrepp, vilket utgör en del av problematiken (Farley 2004: 1 ff; 2005; 951 ff.). Den som säljer sex framställs dock inte aktivt ha valt sin situation på frivillig basis, utan flera förklaringsfaktorer beskrivs bidra till att individen hamnar i den utifrån brist på valmöjligheter (se även Hulusjö, 2013), och därför behöver hjälpas ur situationen. Exempel på att poliser har olika syn på olika sexarbetare presenteras i Sirings (2008: 240 ff.) studie. Beroende på hur sexarbetaren uppfattades gällande kön, etnicitet och nationalitet fick det konsekvenser för vilka som ansågs behöva hjälpas, och tillämpningen av sexköpslagen blev därmed olika. De som uppfattades var svenskar, och även män, ansågs vara frivilliga och resurser lades därför inte på ingripanden. Medan de som kom från

utlandet oftare uppfattades vara mer utsatta och sårbara, samt att de tvingats in i prostitution av hallickar. Detta skulle kunna tala för att bilden av sexarbetare är nyanserad.

Uttryck för lågt förtroende för myndigheter går också att finna i studier av Edlund och Jakobsson (2013:6 ff.) samt Hulusjö (2013: 299 ff.). Edlund och Jakobsson beskriver hur rädslan för fördomar hos myndigheter var stor och att öppet tala om försäljning av sexuella tjänster innebar större risk att bli diskriminerad. Av 139 intervjuade angav 38 att de upplevt psykiskt, fysiskt eller sexuellt våld från kund. Av dessa anmälde 9 och 7 upplevde att de blev kränkta. Enbart två skulle anmäla ett liknande brott. Som vi nämnt tidigare framkom även i Hulusjös (2013: 299 ff.) avhandling att de intervjuade inte anmäler utifrån misstro mot polis. Vår respondent Tinas berättelse kan tolkas bekräfta rädslan om att bli misstrodd, då hon anmälde misshandel och våldtäkt där de åtalade friats utifrån att hennes trovärdighet ifrågasatts. Horstigmat, som Tobias diskuterade, beskrivs av Pheterson (1993: 40 ff.); hur prostituerade stigmatiseras genom lagar och sanktioner som fungerar direkt så väl som indirekt, och som grundas på de värderingar som finns i samhället. I Edlund och Jakobsson (2013: 6) studie presenteras att sexköpslagen kan bidra till stigmatiseringen genom att den uppfattats bidra till att skapa fler fördomar från myndigheter.

I detta avsnitt visar analyserna på att kategoriseras som sexarbete innebär en risk att bli stigmatiserad, om sexarbetet blir känt och där lagstiftningen relaterad till sexhandel uppfattas bidra till stigmat. Stigmatiseringen framställdes resultera i att sexarbetare inte vågade söka hjälp utifrån rädsla för sanktioner och förtroendet för myndigheter uppgavs vara lågt.

7.6 Hur ska stigma och utsatthet motverkas?

I det här avsnittet diskuteras vad en förändring av lagstiftning relaterad till sexhandeln skulle kunna innebära för sexarbetarna. Susanna var en av våra respondenter som talade för en legalisering:

Ja absolut införa ungefär samma regler som i Tyskland, Holland, svårare är det inte. [...]Det skulle innebära mer trygghet, bättre hälsokontroll, bättre marknadsförnings möjligheter, bättre socialskydd. Ökad kundtillförsel så klart. Och sist men inte minst större skatteintäkter till samhället.(staten). (Susanna)

Susanna hänvisar till den legalisering som skett i Tyskland, vilket beskrivs av bland annat Dodillet (2008:514 ff.) där det finns speciallagar som reglerar hur och var köp och försäljning av sexuella tjänster sker. Susanna ansåg att en legalisering skulle kunna innebära större trygghet, bättre affärsmöjligheter och en inkludering i det svenska systemet av socialförsäkringar. Ytterligare en respondent som ansåg att legalisering av sexarbete skulle innebära stora skillnader var Linda:

Ja, jag vill att det sexköp blir tillåtet och att vi omfattas av diskrimineringslagen. Jag skulle gärna se en hög åldergräns minst 20 år helst 25 år. Hjärnan är inte färdigutvecklad förrän i 25 års åldern och det är väl då man kan ses som riktigt vuxen...och det bör man vara i det här jobbet. [...] En enorm skillnad. Möjlighet till säkrare arbetsförhållanden. Vi skulle kunna "ok-märka" oss d.v.s. att vi är vuxna människor som vet vad vi gör, gör det frivilligt

och självständigt. Vi skulle kunna be om leg. om vi ville. Kunderna skulle kunna be om leg. i de fall de misstänker att sexarbetaren är för ung. Vi skulle kunna skaffa lokal tillsammans med andra och på så sätt få mycket tryggare och och bättre arbetsförhållanden och kollegor. Listan kan göras lång. (Linda)

Lindas uttalande kan tolkas innebära att sexköp blir tillåtet genom att sexarbete legaliseras. För att säkra att säljaren är medveten om sitt val och kan fatta beslut bör en åldersgräns införas. Detta skulle i sin tur innebära en större möjligheter till kontroll, det vill säga att sexarbetet går till på rätt sätt. Både från sexarbetarens och kundens sida. En legalisering skulle enligt Linda möjliggöra att sexarbetare kan arbeta tillsammans, vilket indikerar att förändringar görs i kopplerilagen. Linda framställde att legaliseringen skulle bidra till att minska utsattheten och öka säkerheten. Lindas förslag på större möjligheter till kontroll kan tolkas som ett sätt att skilja mellan de exploaterade offren och de frivilliga sexarbetarna. Vem som ska stå för kontrollen framkom inte. En respondent som uttryckte vilka som skulle stå för kontroll vid en legalisering var Tina:

Polisiär kontroll, statlig kontroll, lite utredningar, lite uppföljningar. Hur går det till egentligen? – hur sköter ni er verksamhet liksom. Det gör de på varenda, ja på allt annat, så varför skulle de inte göra det på det liksom. Sverige skulle inte varit ett så trevligt land att komma till och hamna i trafficking om det skulle vara på det sättet tror jag inte. (Tina)

Tina talade för att sexköp ska regleras av lag och kontrolleras av staten, genom att staten ges ansvar för att följa upp och utreda olika verksamheter. Detta skulle enligt Tina kunna innebära ökade möjligheter att avstyra verksamheter där individer exploateras. Tina pekade också på att den statliga kontrollen skulle kunna fungera avskräckande för de som utnyttjar individer i trafficking. Tillsynen som lyftes skulle kunna utgöras av kontroller liknande de som sker av spel, utskänkningstillstånd och kasinon, även om tillsynen inte sker av polisen. Tina kan tolkas förespråka att kontroll är nödvändig för att säkerställa att ingen kommer till skada. Vad Tina egentligen föreslår står inte i motsättning till de argument som föregick sexköpslagen; sexarbetaren ska skyddas, men det behövde göras på annat sätt än att kriminalisera köparen, vilket också får konsekvenser för sexarbetaren.

Legalisering går att tolka som ett försök att normalisera sexarbete och på så vis förhindra stigmatisering till viss del. Förhoppningar som uttrycks av såväl Susanna som Tina är att sexarbetet under vissa förutsättningar skulle kunna inkluderas i de sexhierarkier som accepteras av samhället (Rubin, 1984:290 ff.). Huruvida legalisering är en väg till att inkluderas i samhället problematiseras i tidigare forskning. Dodillet (2008:514 ff.) beskriver att tanken med legalisering som skedde i Tyskland 2002 var att inkludera prostituerade i välfärdssystemet och förbättra arbetssituationen. Författaren beskriver att legaliseringen i Tyskland fortsatt handlat om att moralisera kring prostitution som något skadligt och skamligt, vilket resulterat i att legaliseringen fungerat begränsande istället för beskyddande (ibid.). En respondent som talar emot att legalisering skulle innebära en positiv förändring är Mona. Hon förespråkade en avkriminalisering av sexarbete över lag, och svarade följande på frågan om kopplerilagen bör avskaffas:

[...]Jag tycker att sexarbete ska bli helt avkriminaliserat. Det tycker jag för att jag inte tycker att sexarbetare ska behöva jobba ensamma och utan skydd. Sexarbetare ska ha rätt till säkerhet, skydd och att kunna ha arbetskollegor som alla andra. Det finns andra arbetsrättsliga lagar som skyddar sexarbetare. Gruppen sexarbetare behöver inte ha speciallagar bara för sexarbetare. Att ha speciallagar är diskriminerande och inte speciellt effektivt. Det ökar också bara utanförskapet, fördomarna och stigmat och gör grupper mer utsatt. (Mona)

Mona beskrev i citatet ovan att sexarbete bör avkriminaliseras helt utifrån att hon associerar avkriminaliseringen till möjliga rättigheter. Mona anser att precis som andra yrkeskategorier ska sexarbetare ha rättigheter, men att dessa inte ska finnas i speciallagar. Genom att inga speciallagar finns utgör det inte heller någon grund till stigmatisering eller diskriminering. Mona menade att detta skulle minska utanförskap, utsatthet, fördomar och stigmatiseringen. Sexarbete blir ett arbete med kollegor, arbetsmiljöskydd och säkerhet. Skyddet ansåg Mona kunna tillgodoses genom allmänna lagar som redan finns idag. Lagar som fungerar skyddande i andra yrken utgörs av arbetsmiljölagen, lagen om medbestämmande och diskrimineringslagen. Det har tidigare konstaterats att det finns risker med att sexarbeta. Många av branschernas säkerhetsföreskrifter och regler framkommer i skrifter och avtal från fackliga organisationer och arbetsgivare. Detta skulle vara en möjlighet till att hantera risker för sexarbetare som inte lyfts av Mona. Medan Tina och Linda talar för en generell legalisering talar Mona för en generell avkriminalisering. Även Jannike talade om att utpekande av sexarbetare inte alltid är nödvändigt; *“ Och jag anser att det räcker med en lag mot just människohandel, för sexuella ändamål behöver inte särskiljas ifrån resten. ”*. Att sexuella ändamål definieras som ett eget rekvisit kritiserar av Jannike. Enligt henne inkluderas exploatering, oavsett arbetssyssla, i människohandel och slaveri. För att dra ett exempel (som kan te sig bisarrt) kan vi konstatera att det finns ingen lag om människohandel för städande ändamål. Jannike talar därmed för att exploateringen inom sexhandel fortsatt ska bekämpas. Det framkommer inga förslag för hur arbetet att stoppa exploatering ska genomföras.

Det är svårt att säga att en avkriminalisering eller legalisering skulle resultera i minskad stigmatisering och utsatthet, då det finns forskning som visar på olika scenarion. Vi nämnde tidigare Dodillet (2008: 415 ff.) menar att legalisering så väl som avkriminalisering inte fungerar beskyddande utan begränsande. Edlund och Jakobsson (2013: 6ff.) pekar på utifrån deras resultat att lagar relaterad till sexhandel skapar utsatthet och bidrar till stigmatisering. Ur ett analytiskt perspektiv kan avkriminalisering ses som ett sätt att undvika stämpling som avvikande (Goffman, 2011: 83 ff.); individen riskerar inte att bli definierad i lagar och därmed undviker risken att stämplas, och en påföljande diskriminering och stigmatisering. Legalisering å andra sidan handlar om att avvikelser uppfattas, men att de inte ses som något negativt. För att detta ska ske framställs att det behöver ske en förändring gällande sexualhierarkier (Rubin, 1984: 281ff), vad som anses godtagbart och normalt. De båda tillvägagångssätten kan tala för en normalisering av sexarbete. Att se sexarbete som ett arbete som ska respekteras och tolereras har varit en linje som drivits av feminister som stått för en normaliseringsposition av prostitution, men som Erikson (2011: 59 ff.) menar har fått stå tillbaka för abolitionistpositionen. En normalisering på synen av sexarbete skulle innebära att den enkla diagnostiska ramen, som vi tidigare presenterat, skulle utmanas. Säljande skulle inte längre antas vara exploaterat offer, utan enbart i de fall där det inte

finns ett samtycke. Pastoralmakten som utgår från att individen behöver hjälp, även om individen själva inte inser det, skulle förlora inflytande över de som sexarbetar på frivillig basis men fortfarande kunna utövas för att hjälpa de som exploateras. Jannike var en av våra respondenter som problematiserade hur åtskillnad skulle kunna ske av frivilliga sexarbetare och exploaterade offer:

Ja. Inte helt lätt att säga hur det skulle gå till i praktiken, men främjande bör vara lagligt, utnyttjande och tvingande olagligt och ett brott mot person, ej mot staten. (Jannike)

Jannike beskrev att det ska göras en moralisk markering mot de som utnyttjar eller tvingar en person till sexarbete genom en kriminalisering. Markeringen framställs dock inte aktuell om sexarbetet sker utifrån egen vilja. Hon pekade också på att om ett brott sker så bör det vara individen som bedöms ha utsatts och inte staten, vilket medför att kändande i domstol är sexarbetare, och inte staten som kan vara fallet idag. Utifrån att staten idag är kändande vid fall av främjande enligt kopplerilagen, skulle en förändring i kopplerilagen där främjanderekvisitet tas bort kunna resultera i att enbart sexarbetaren blir kändande – utifrån att enbart exploateringsrekvisitet finns kvar.

En förändring av sexköpslagen genom avkriminalisering eller legalisering av sexhandel, samt en förändring i kopplerilagen presenteras som en möjlighet att individer och sexbranschen anmäler människor som är offer för slaveri och tvång. Därmed framställs sexarbetare som nyckelpersoner i att kunna finna och rädda människor som utsätts för tvång. Samtidigt framgår ingen tydlig lösning på hur de som exploateras ska kunna särskiljas från de som arbetar genom samtycke. En förändring av lagarna skulle analytiskt förstås som en förändring för pastoralmakten. Så som sexarbete uppfattas idag blir sexarbetarnas egna subjektiva upplevelser som avviker från den objektiva sanningen klassificerade som falska. Om sexarbete skulle legaliseras eller avkriminaliseras, och sexarbetare skulle komma att användas för att lokalisera de som utnyttjas, skulle det innebära att sexarbetarens subjektiva uppfattning skulle kunna komma att få tolkningsföreträde över experternas. Alternativt att sexarbetaren får en expertroll. Därmed skulle det även kunna ske en skiftning av vem som har möjlighet att definiera förståelsen för hur sexhandel ska uppfattas och därmed *äger problemet* (Loseke, 2003: 69 ff.) gällande sexuell exploatering inom sexhandeln. Istället för experterna som uttalat sig i utredningar skulle det kunna komma att ägas av sexarbetarna själva. En skiljelinje mellan frivillig och exploaterad skulle även kunna bidra till att skapa två binära oppositioner, där nya enkla diagnostiska ramar skulle kunna dölja den komplexitet och svårighet att dra gränser som tidigare diskuterats, vilket kan bidra till en homogeniserad bild av kategorierna. Det som framkommit i studien är att respondenterna generellt är positiva till sexarbete, och en reflektion vi gör är om andra förslag hade framkommit med andra uppfattningar.

Vid frågan om sexarbete skulle regleras i lagstiftning möttes vi av olika svar. Förslagen på förändring kan delas upp i två läger, det ena är en legalisering medan det andra handlar om en avkriminalisering. Båda typer av förändringar som presenteras kan förstås som sätt att normalisera sexarbete. Normaliseringen framställs kunna innebära ett sätt att motverka upplevd diskriminering och utsatthet, genom social inkludering, acceptans och ökad trygghet. Något som

problematiserades var hur en åtskillnad av de som exploateras inom sexhandeln och de som sexarbetar frivilligt skulle kunna göras, och vad sådan kategorisering skulle kunna leda till. Ett förslag som framkom utgjordes av vad som kan förstås som en certifiering. Andra förslag talade som statlig insyn och kontroll. En normalisering av sexhandel kan förstås som att få konsekvenser för konstruktionen av sexarbete som presenterats tidigare och även vem som kan komma att inneha tolkningsföreträde utifrån pastoralmakten.

8 Sammanfattning

Syftet med vår studie var att undersöka sexarbetares uppfattning gällande lagstiftning relaterad till köp och försäljning av sexuella tjänster, hur sexarbetare upplever att lagstiftningen påverkar sexarbetare/sexarbetet. Vi ville besvara följande frågeställningar; hur uppfattade sexarbetarna i studien lagstiftning relaterad till sexhandel och om de hade upplevelser och erfarenheter av sexköpslagen, kopplerilagen samt lagen om människohandel för sexuella ändamål. Studien hade även som syfte att undersöka om sexarbetarna ansåg att sexhandel ska regleras i lagstiftning och i så fall hur.

Lagstiftningen kring sexarbete uppfattades huvudsakligen vara mer negativ än positiv utifrån respondenternas erfarenheter. Sexköpslagen uppfattades signalera att sexarbete var moraliskt förkastligt och respondenterna uppfattade att lagen var implementerad utan att sexarbetarna tillfrågats eller inbjudits till diskussion. Utifrån vår analys tolkade våra informanter lagen som en moralisk kompass för samhället kring vad som är sexuellt acceptabelt, och kunde på så vis förstärka de sexuella hierarkier som råder i samhället. Uppfattningen om kopplerilagen framställdes till stor del vara negativ. Ett argument som framfördes var att kopplerilagen inte skiljde på sexarbetet som skett på frivillig basis eller om det handlat om exploaterande. Utifrån respondenters svar kan även kopplerilagen tolkas utgöra verktyg med disciplinerande inslag för pastoralmakten, då den ger starka incitament till att inte sexarbeta. Lagen om människohandel för sexuella ändamål beskrevs som ett viktigt verktyg att stoppa exploatering. Det som uppfattades negativt med lagen av vissa respondenter var att sexarbete definierades i lagen och att lagen, och att den, likt sexköpslagen och kopplerilagen, inte gjorde någon åtskillnad på exploatering och frivilligt sexarbete. Lagen framställdes också som att kunna fylla en funktion gällande att hindra utländska sexarbetare att komma till Sverige och sexarbeta.

Respondenterna uppgav att de uppfattat och hade erfarenheter av risker och utsatthet till följd av lagstiftning kring sexhandel. Det framkom att sexköpslagen och kopplerilagen upplevdes bidra till stigmatiseringen, som framställdes resultera i att sexarbetare inte vågade söka hjälp utifrån rädsla för sanktioner. Förtroendet för myndigheter uppgavs vara lågt. Risker och utsatthet utifrån kopplerilagen innefattade bland annat att förlora sitt hem, att inte kunna hyra lokal samt att inte kunna samarbeta med egna och andra professioner (exempelvis säkerhetsvakter), samt uppfattades försvåra relationer. Upplevelser och erfarenheter utifrån lagen om människohandel för sexuella ändamål uppgavs vara att traffickingdebatten kommit att få stort utrymme och argumenterades för att ge en onyanserad bild av sexarbete och försvårade att kunna arbeta för sexarbetares rättigheter. Respondenterna beskrev att lagstiftning bidrog till en syn på sexarbetare som uppfattades vara motsägelsefull och ambivalent; å ena sidan var sexarbetaren ett omyndigförklarat passivt offer och å andra sidan en opålitlig omoralisk förövar. Erfarenheter och upplevelser som framträdde av synen var att sexarbetares trovärdighet misskrediteras i domstol utifrån att de säljer sex.

Gällande om sexarbete skulle regleras i lagstiftning föreslog samtliga respondenter förändring och förslagen visade på två spår. Det ena var en legalisering medan det andra handlade om en avkriminalisering. Utifrån legaliseringen diskuterade respondenterna hur sexhandelns skulle

regleras, och hur det skulle kunna göras åtskillnad mellan de som exploateras inom sexhandeln och de som sexarbetar frivilligt problematiserades. Förslag som framkom var kontroll genom staten och vad som kan tolkas som en typ av certifiering.

9 Diskussion

I vår studie presenterades att en av de lagar som uppfattats som mest problematisk för sexarbetare var kopplerilagen. Staten kan ses som att den tagit på sig ansvaret för att sexarbetaren inte blir utsatt eller exploaterad genom skydd av lagstiftningen, då sexarbetare i sexköpslagen kategoriseras som en grupp som behöver skyddas. Samtidigt uttrycks inte i kopplerilagen att samma grupp ska undantas vid tillämpningen av lagen. Sexarbetare blir därmed skyddade i en lagstiftning men kan potentiellt bli utsatta i en annan. Om hyresvärden inte vräker sexarbetaren kan denne fällas för koppleri. Den beskrivna situationen skulle kunna sluta i just utnyttjande och exploatering, genom att sexarbetaren kan komma att utpressas att betala ockerhyror eller tvingas betala hyran genom sexuella tjänster. Lagen ger också möjlighet att anmäla de som exploaterar och tar ockerhyror eller kräver gentjänster. En anmälan förutsätter dock att sexarbetaren kan och är villig att anmäla, och priset blir att de rimligen förlorar sin lägenhet (eftersom det är ett lagbrott). Ytterligare exempel på kopplerilagen kan verka mot skyddet som är tänkt med sexköpslagen är att sexarbetare undviker att söka hjälp av rädsla för repressalier. Exempel på följder som kan komma om sexarbetaren blir uppmärksammas är tidigare nämnda risken att förlora sitt hem, eller att en person som hjälper sexarbetaren fälls för koppleri. Respondenterna ansåg att det var viktigt att de som exploaterades inom sexhandeln skulle skyddas av lagstiftning, även om tillvägagångssätten som presenterades varierade. Vi tänkte att det rimligtvis fanns en statlig utvärdering av en lag som funnits sedan 1918. Om den/de finns har vi inte lyckats hitta den/dem. Däremot har vi funnit en del lagförslag kring hur kopplerilagen skulle kunna förändras. En utvärdering är något vi ser som en möjlig ingång till att börja undersöka effekter och eventuella åtgärder.

Vår studie visade på att det fanns uppfattningar om att myndigheter hade fördomar och generaliserade kring sexarbetare, vilket resulterade i ett minskat förtroende. I Edlund och Jakobsson ges exempel på att sexarbetare undviker att söka hjälp utifrån de fördomar de uppfattar finns hos myndigheter. Liknande historier återfinns i Hulusjös avhandling. Genom en relativ snabb analys från en studie av Siring kunde vi konstatera att synen på sexarbetare varierar inom poliskåren. Sett till de debatter som förts innan sexköpslagen kom att träda i kraft är det tydligt att det finns olika sätt att se på sexarbete. Rädslan att söka hjälp skulle möjligtvis kunna hanteras genom två sätt; det första skulle innebära att sexarbetaren inte riskerar att förlora sitt hem och andra sanktioner när denne söker hjälp, något som rimligtvis skulle kunna hanteras genom sekretessen (hur detta ser ut vet vi inte, detta är enbart våra tankar). Det andra sättet att hantera rädslan på skulle innebära en kunskapspridning inom olika yrkeskårer som möter sexarbetare, och bland sexarbetarna. Holmström beskriver att kunskapen är begränsad vad gäller de arenor som inte är synliga, något som också framträder i utvärderingen av sexköpslagen. Genom att hantera förtroendet för myndigheter ser vi även en potentiell möjlighet att kunna skapa kanaler till arenor som idag är dolda och möjligheter att hjälpa de som exploateras i sexhandeln.

En åtskillnad mellan de som exploateras i sexhandel och sexarbetare som arbetar frivilligt kan tolkas vara en förutsättning för att exempelvis poliser ska få insyn på dolda arenor (vad är syftet att samarbeta om sexarbetaren vill fortsätta arbeta om alla bra kunder haffas?). Det intressanta är att en distinktion framträder i Sirings studie. De som uppfattades vara frivilliga av polisen lades inga resurser och insatser på, därmed kan det tyckas att lagen redan tillämpas, åtminstone de fall som

beskrivs, utifrån en åtskillnad. Hur en åtskillnad skulle kunna göras, av vad som är straffbart och icke-straffbart, har varit en återkommande diskussion bland våra respondenter. Skiljelinjen är omdiskuterad och konstateras vara komplex och svår i studien och tidigare forskning, och har även inneburit en splittring av feministiska rörelser. Forskning utgår ofta från att det finns en åtskillnad av exploatering mellan män och kvinnor, vilket skulle kunna ses bidra till komplexiteten ytterligare. Något som kort berörts i studien och som även hade varit intressant fortsatt utveckla gäller vad en uppdelning skulle kunna innebära gällande uppfattning av nyanser för sexarbete. Skulle det tala för en mer nyansering eller skulle det kunna bidra till binära oppositioner och en homogenisering av respektive grupp? Skulle det hjälpa synliggöra män som säljer till kvinnor och transsexuella, eller kanske bidra till stereotypa bilder och en än mer befast könad sexarbetarroll?

9. 2 Förslag på vidare forskning

Utifrån vår studie finns frågetecken kring hur det skulle kunna göras en distinktion mellan vad som är exploatering i sexhandeln, och vad som är sexarbete som sker av individens egen fria vilja. Finland har en lagstiftning som utgår mer ifrån exploaterande rekvisit. Hur förhåller sig sexarbete där till sexarbete i Sverige?

Referenser

- Agustín, L. M. (2007): *Sex at the margins: Migration, labour markets and the rescue industry*. London: Zed.
- Backman, J. (2008): *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.
- Borg, A. et al. (1981): *Prostitution: Beskrivning, analys, förslag till åtgärder*. Stockholm: Liber.
- Bryman, A. (2008): *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Johanneshov: TPB.
- Dodillet, S. (2009): *Är sex arbete?: Svensk och tysk prostitutionspolitik sedan 1970-talet*. Stockholm; Sala: Vertigo.
- Dodillet, S. & Östergren, P. (2011): The Swedish Sex Purchase Act: Claimed Success and Documented Effects. Hämtad från Göteborgs Universitet Publikationer <http://gup.ub.gu.se/records/fulltext/140671.pdf>
- Erikson, J.(2011): *Strider om mening: En dynamisk frameanalys av den svenska sexköpslagen*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis. Hämtad från Diva <http://uu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:451413>
- Edlund, C. & Jakobssons, P.(2013): *En annan horisont: Sexarbete och HIV/STI-prevention ur ett peer-perspektiv*. Hämtad från <http://www.enannanhorisont.org/Pdf/PreviewPDF.aspx>
- Europaparlamentet (2014): Report on sexual exploitation and prostitution and its impact on gender equality. Hämtad 2014-04-21 från <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2014-0071+0+DOC+XML+V0//EN&language=en#title6>
- Farley, M. (2004): Prostitution is sexual violence. *Psychiatric Times*, 21(12), 7. Hämtad från <http://www.psychiatrictimes.com/sexual-offenses/prostitution-sexual-violence>
- Farley, M. (2005): Prostitution harms women even if indoors: Reply to Weitzer. *Violence Against Women*, 11(7), 950-964. doi:10.1177/1077801205276987.
- Foucault, M. (1983): *The subject and power*. I H. Dreyfus & P. Rabinow (red.): *Michel Foucault – beyond structuralism and hermeneutics*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Foucault, M (2007): *Security, territory, population - lectures at the Collège de France 1977-1978*. New York: Palgrave MacMillan.
- Foucault, M. (2002): *Sexualitetens historia. Band I, Viljan att veta*. Göteborg: Daidalos.

- Goffman, E. (2011): *Stigma: den avvikandes roll och identitet*. (3. uppl.) Stockholm: Norstedt.
- Holmström, C. (2008): *Prostitution och människohandel för sexuella ändamål i Sverige; omfattning, förekomst och kunskapsproduktion..* I C. Holmström & M-L. Skilbrei (red.): *Prostitution i Norden: Forskningsrapport*. (No. 2008:604) (s. 303- 326) . Köpenhamn: Nordiska Ministerrådet.
- Holmström, C. & Skilbrei, M-L. (2008): *Nordiska prostitutionsmarknader i förändringen: en inledning*. I C. Holmström & M-L. Skilbrei (red.): *Prostitution i Norden: Forskningsrapport*. (No. 2008:604) (s. 9- 38). Köpenhamn: Nordiska Ministerrådet.
- Honeyball, M. (2013): *Submission in support of Mary Honeyball's Report on sexual exploitation and prostitution and its impact on gender equality*. Hämtad från <http://spaceinternational.ie/wp-content/uploads/2014/02/FINAL-Honeyball-support-letter.pdf>
- Hulusjö, A. (2013): *The multiplicities of prostitution experience: Narratives about power and resistance*. Malmö: Faculty of Health and Society, Malmö University. Hämtad från Malmö university electronic publishing <http://dspace.mah.se/handle/2043/16013>
- ILO (2010): Reaching out to sexworkers and their clients. Hämtad från http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_protect/@protrav/@ilo_aids/documents/genericdocument/wcms_185717.pdf)
- Järvinen, M.(2002): *Hjälpens universum: ett maktperspektiv på motet mellan klient och system*. I A. Meeuwisse & H. Swärd (Red.), *Perspektiv på sociala problem*. (s. 253-273). Stockholm: Natur & Kultur.
- Langemar, P. (2009). *Kvalitativ forskningsmetod i psykologi att låta en värld öppna sig*. Enskede: TPB.
- Leth, G. & Thurén, T. (2000). *Källkritik för Internet [Elektronisk resurs]*. Stockholm: Styrelsen för psykologiskt försvar.
- Kousmanen, J. (2010): Attitudes and perceptions about legislation prohibiting the purchase of sexual services in Sweden. *European journal of social work*, (14:2), 247-263. doi: 10.1080/13691457.2014.955326
- Koken, J., Bimbi, D., Parsons, J. & Halkitis, P.(2004): The Experience of Stigma in the Lives of Male Internet Escorts. *Journal of Psychology & Human Sexuality* (16:1) 13-32. doi:10.1300/J056v16n01_02
- Kulick, D. (2003): Sex in the New Europe: The Criminalization of Clients and Swedish Fear of Penetration. *Anthropological Theory* (3), 199-218. Hämtad från Sage journals. doi: 10.1177/1463499603003002005

- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Proposition 1997/98:55: Kvinnofrid. Hämtad från <http://www.regeringen.se/content/1/c4/22/66/5406e038.pdf>
- Last, J. (Ed.) (2007): "sex worker". In *A Dictionary of Public Health*. : Oxford University Press. Retrieved 10 Dec. 2014, from <http://www.oxfordreference.com.ezproxy.ub.gu.se/view/10.1093/acref/9780195160901.001.0001/acref-9780195160901-e-4133>
- Loseke, D.R. (2003): *Thinking about social problems: an introduction to constructionist perspectives*. (2. ed.) New York: Aldine de Gruyter.
- Martilla, A-M.(2008): *(O)jämställdhet genom prostitutionskontroll? Diskussion kring kriminalisering av sexköp i Finland*. I C. Holmström & M-L. Skilbrei (red.): *Prostitution i Norden: Forskningsrapport*. (No. 2008:604) (s. 151-175) . Köpenhamn: Nordiska Ministerrådet
- O'Connell Davidson, J.(2002): The rights and wrongs of prostitution. *Hypatia*. 17(2002):2, s. 84-98. doi:10.1353/hyp.2002.0030
- Olsson, E. (2014): Åklagaren rasar efter friande dom för våldtäkt på bakbunden prostituerad. Hämtad från <http://www.metro.se/nyheter/aklagaren-rasar-efter-friande-dom-for-valdtakt-pa-bakbunden-prostituerad/EVHncr!FBNsHdBc12s/> 2014-04-01
- Priebe, G. & Svedin C.,G.(2012): *Sälja och köpa sex i Sverige 2011. Förekomst, hälsa och attityder: Delrapport 1 ur Prostitution i Sverige: Kartläggning och utvärdering av prostitutionsgruppernas insatser samt erfarenheter och attityder i befolkningen*. Hämtad från Diva <http://liu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:505995>
- Pheterson, G. (1993): The Whore Stigma: Female Dishonor and Male Unworthiness. *Social Text* (37), 39-64. doi: 10.1080/00224490903333261
- Regeringen (2014): Remisser och remissvar. Hämtad 2014-03-28 från <http://www.regeringen.se/sb/d/12205>
- Regeringens skrivelse 2007/08:167. *Handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål*. Hämtad från <http://www.regeringen.se/sb/d/9761/a/108621>
- Rubin, G. (1984): *Thinking sex : notes towards a radical theory of the politics of sexuality*. I N. Badmington & J. Thomas (red.): *The Routledge Crititcal and Cultural Theory Reader* (s.281-322). New York: Routledge.
- Scheff, T.J. & Starrin, B. (2002):*Skam och sociala band: om social underordning*. I A. Meeuwisse & H. Swärd (red.): *Perspektiv på sociala problem*. (s.166-184). Stockholm: Natur och Kultur.

- SFS 1962:700. Brottsbalken. Stockholm: Fakta Info direkt. Hämtad 2014-03-01 från http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Brottsbalk-1962700_sfs-1962-700/
- SFS 1970:994: Jordabalken. Stockholm: Fakta Info direkt. Hämtad 2014-03-01 från http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Jordabalk-1970994_sfs-1970-994/
- SFS 1991:614. Bostadsrättslagen. Stockholm: Fakta Info direkt. Hämtad 2014-03-01 från <http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/sfs-1991-614/>
- SFS 1998:408. Lag om förbud mot köp av sexuella tjänster. Stockholm: Fakta Info Direkt. Hämtad 2014-03-01 från http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Lag-1998408-om-forbud-mot-k_sfs-1998-408/
- Siring, A. (2008): *Sexhandel, sexköpslagstiftning och myndighetsförståelse: Ett svenskt exempel*. I C. Holmström & M-L. Skilbrei (red.): *Prostitution i Norden: Forskningsrapport*. (No. 2008:604) (s. 327- 356) . Köpenhamn: Nordiska Ministerrådet.
- Skilbrei, M-L. & Holmström, C. (2013): *Prostitution policy in the nordic region: Ambiguous sympathies*. Farnham, Surrey: Ashgate.
- Skilbrei, M-L., Tveit, M. & Brunovskis, A. (2006): *Afrikanske drømmer på europeiske gater* *Nigerianske kvinner i prostitusjon i Norge*. [elektronisk resurs]. Oslo: FAFO. Hämtad från Summon. <http://www.faf.no/pub/rapp/525/525.pdf>
- SOU 1976:9. *Sexuella övergrepp: Förslag till ny lydelse av brottsbalkens bestämmelser om sedlighetsbrott angivet av sexualbrottsutredningen*. Stockholm: Liber. Hämtad från Kungliga bibliotekets http://weburn.kb.se/metadata/191/SOU_7258191.htm
- SOU 1981:71. *Prostitution i Sverige: Bakgrund och åtgärder*. Stockholm: Liber. Hämtad från Kungliga biblioteket http://weburn.kb.se/metadata/732/SOU_7260732.htm
- SOU 1995:15 *Könshandeln: Betänkande av 1993 års Prostitutionsutredning*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.
- SOU 2010:49. *Förbud mot köp av sexuell tjänst: En utvärdering 1999–2008*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer. Hämtad från <http://www.regeringen.se/content/1/c6/14/91/42/ed1c91ad.pdf>
- Svanström, Y. (2000): *Policing Public Women: The Regulation of Prostitution in Stockholm 1812-1880*. Stockholm: Atlas. Hämtad från Diva <http://su.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:179878>

- Svanström, Y. (2004): *Criminilasing the john: a Swedish gender model*. I J. Outshoorn (red.): *The politics of prostitution: Women's movements, democratic states and the globalisation of sex commerce*. (s.225-244). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Thomassen, M. (2007): *Vetenskap, kunskap och praxis: introduktion till vetenskapsfilosofi*. 1. uppl. Malmö: Gleerups utbildning.
- Thurén, T. (2007): *Vetenskapsteori för nybörjare*. Malmö. Liber.
- UNAIDS (2012); Guidance Note on HIV and Sex Work. Hämtad 2014-03-15 från http://www.unaids.org/en/media/unaids/contentassets/documents/unaidspublication/2009/JC2306_UNAIDS-guidance-note-HIV-sex-work_en.pdf
- UNESCO (1992): Coalition Against Traffick in Women. Hämtad 2014-03-15 från <http://unesdoc.unesco.org/images/0009/000913/091355mb.pdf>
- UN Women (2013): Note on sex work, sexual exploitation and trafficking. Hämtad 2014-03-15 från <http://www.nswp.org/sites/nswp.org/files/UN%20Women%27s%20note%20on%20sex%20work%20sexual%20exploitation%20and%20trafficking.pdf>
- Vanwesenbeeck, I. (2013): Prostitution Push and Pull: Male and Female Perspectives, *The Journal of Sex Research*, (50:1), 11-16. Hämtad från Taylor & Francis Online. doi: 10.1080/00224499.2012.696285
- Westerstrand, J. (2008): *Mellan mäns händer: Kvinnors rättssubjektivitet, internationell rätt och diskurser om prostitution och trafficking*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Östergren, P. (2006): *Porr, horor och feminister*. Stockholm: Natur och kultur.

Bilagor

Bilaga 1: Frågeguide för telefonintervju

Frågor:

Tack för att du deltar och bidrar med din kunskap.

Kan du berätta lite om dig själv?

- Kön
- Ålder
- Bakgrund och uppväxt
- Utbildning?
- Civilstånd?

Vad fick dig att vilja delta i studien?

Vad gör du idag?

Sexarbete

Hur skulle du beskriva med egna ord det du gör/har gjort som påverkas av lagen om köp av sexuella tjänster?

- Hur definierar försäljning av sex? Titel? Vilken kategori?
- Kallas kund? Klient? Annat?
- Beskriver en arbetsdag?

Vad ledde till att du gör/gjorde det?

När började du göra det?

Har du slutat?

När slutade du?

Varför slutade du?

Trivs/trivdes du med att göra det du beskrivit?

Historiskt förekommer antagande om kvinnor är heterosexuella och män är homosexuella som gör liknande saker som det du beskrivit. Därför undrar vi hur definierar du din sexuella orientering?

Har du upplevt din sexuella orientering medfört problem i förhållande till det du gjorde/gör?

Finns det någon situation som skulle innebära att du avvisar en kund/klient?

- Är avsteg från sexuella läggning en sådan situation?
-

Finns det någon typ av kund/klient som du föredrar?

Om det händer något på ditt (respondentens definition av sexarbete), pratar du med någon om det? Med vem i så fall?

Hur brukar du beskriva för andra (respondentens definition av sexarbetet)?

I vilket sammanhang?

När det kommer frågor?

När väljer du att inte prata om det?

Vad beror det på?

Sexköpslagen

Vad är det första du tänker på när jag säger sexköpslagen?

Hur uppfattar du den?

Vem riktar den sig till?

Hur fungerar den?

Vad tror du syftet är med lagen?

Varför?

Skulle du vilja ändra på den?

Om ja, varför och hur? Om nej varför?

Vad tänker du att det skulle förändra för din del?

Vad tror du det skulle förändra för andra sexarbetare?

Skulle det förändra något för kunden/ klienten?

Hur eller vad i så fall?

Hur uppfattar du att attityden mot (respondentens egen definition av sexarbetare) är bland de som skapar lagar?

Hur uppfattar du att attityden mot (respondentens egen definition) är bland allmänheten?

Vad tror du behövs för att skapa en förändring gällande lagstiftning?

Vad tror du behövs för att skapa en förändring gällande attityder?

- politiker och lagstiftare (samhälle)

- allmänheten

Vad tänker du om din framtid?

Kopplerilagen

Hur ser du på kopplerilagen?

Utveckla

Vad tycker du om kopplerilagen i förhållande till sexköpslagen, alltså för din egen situation?

Är det samma typ av lag?

Har den samma betydelse?

Behöver den förändras?

Om ja, varför och hur? Om nej varför?

Vad tänker du att det skulle förändra för din del?

Vad tror du det skulle förändra för andra sexarbetare?

Vad tror du det skulle förändra för kunden/klienten?

Människohandel

Hur ser du på lagen om människohandel för sexuella ändamål?

Är det något som berör dig eller någon du känner?

Om ja på vilket sätt? Om nej, varför inte?

Behöver den förändras?

Om ja, varför och hur? Om nej varför?

Vad tänker du att det skulle förändra för din del?

Vad tror du det skulle förändra för andra sexarbetare?

Övrigt

Finns det någon annan lag du skulle vilja ändra/förbättra?

Hur i så fall?

Har du några andra tankar du tycker är viktiga att vi tar upp i studien?

Bilaga 2: Frågeguide för mejl

GÖTEBORGS UNIVERSITET INST FÖR SOCIALT ARBETE

Frågorna är uppdelade i fyra delar. Första delen handlar om generella frågor. Andra delen handlar om erfarenhet av försäljning av sexuella tjänster. Tredje delen berör frågor gällande lagstiftning. Fjärde delen ställer viktiga frågor kring upplevelser kring bland annat hot och våld.

1. Frågor

1. Kan du berätta lite om dig själv? (det som du själv upplever som relevant för studien)
2. Vad fick dig att vilja delta i studien?
3. Vad gör du idag?

2. Erfarenhet av försäljning av sexuella tjänster

1. Hur skulle du beskriva med egna ord sexarbete?
2. Vad ledde till att du började med sexarbete?
3. Hur lång erfarenhet har du av sexarbete? (t.ex. när började du, uppehåll, när slutade du, varför slutade du?)
4. Trivs/trivdes du med att göra det du beskrivit?
5. Historiskt har det antagits att kvinnor som säljer sexuella tjänster är heterosexuella och män som säljer är homosexuella. Därför undrar vi hur du definierar din sexuella orientering?

6. Har du upplevt/upplever du att din sexuella orientering (sexualitet) har medfört problem i förhållande till sexarbetet?

7. Finns det någon situation som skulle innebära att du avvisar en kund/klient? Kan du ge ett exempel?

8. Finns det någon typ av kund/klient som du föredrar? Kan du ge ett exempel?

9. Om det händer något i samband med försäljning av sexuell tjänst, pratar du med någon om det? Med vem i så fall?

10. Hur brukar du beskriva för andra om din erfarenhet av att sälja sexuella tjänster? (exempelvis vänner, bekanta). I vilket sammanhang berättar du?

11. När väljer du att inte prata om din erfarenhet av att sälja sexuella tjänster? Vad beror det på?

Här följer frågor som är tänkta att reglera sexhandel. Lagarna som vi frågar kring är sexköpslagen, kopplerilagen och lagen om människohandel för sexuella ändamål. I tidigare forskning framkommer att sexarbete inte särskiljs från människohandel, en diskussion som tog fart 2002. Vi är intresserade av dina tankar, erfarenheter och upplevelser kring nämnda lagar.

3. Sexköpslagen

1. Vad är det första du tänker på när det gäller sexköpslagen?

1a. Vem riktar den sig till?

1b. Hur tycker du att den fungerar?

2. Vad tror du syftet är med sexköpslagen? Varför?

3. Skulle du vilja ändra på den? Om ja, varför och hur? Om nej varför?

3a. Om sexköpslagen förändrades så som du beskrivit, vad tänker du att det skulle förändra för din del? För andra som säljer sexuella tjänster?

4. Om sexköpslagen förändrades så som du beskrivit, skulle det förändra något för kunden/klienten? Hur eller vad i så fall?

5. Hur uppfattar du att attityden mot de som säljer sexuella tjänster är bland de som skapar lagar och praxis (exempelvis politiker, domstolar)?

6. Hur uppfattar du att attityden mot de som säljer sexuella tjänster är bland allmänheten?

7. Vad tror du behövs för att skapa en förändring gällande lagstiftning?

8. Vad tror du behövs för att skapa en förändring gällande attityder?

9. Vad tänker du om din framtid?

Kopplerilagen

10. Hur ser du på kopplerilagen?

11. Behöver den förändras? Om ja, varför och hur? Om nej varför?

11a. Om kopplerilagen förändrades så som du beskrivit, vad tänker du att det skulle förändra för din del? För andra som säljer sexuella tjänster?

11b. Om kopplerilagen förändrades så som du beskrivit, vad tror du det skulle förändra för kunden/klienten?

Människohandel

12. Hur ser du på lagen om människohandel för sexuella ändamål?

12a. Är det något som berör dig eller någon du känner? Om ja på vilket sätt? Om nej, varför inte?

13. Behöver lagen förändras? Om ja, varför och hur? Om nej varför?

13a. Om lagen förändrades så som du beskrivit, vad tänker du att det skulle förändra för din del? För andra som säljer sexuella tjänster?

4. Övriga frågor

1. Var du aktiv innan sexköpslagen trädde i kraft?

1a. Om ja, upplever du någon skillnad sedan sexköpslagen kom när det gäller dig själv? I så fall hur?

1b. Har sexköpslagen inneburit en skillnad för någon annan/ andra?(som du känner, hört talats om). Om ja, hur?

2. Har du upplevt hot och våld i samband med sexarbete? I vilken/vilka situation?

3. Känner du någon annan som upplevt hot och våld i samband med sexarbete? I vilken/vilka situationer?

4. Har sexköpslagen haft någon betydelse för hot och våld när det gäller sexarbete? Om ja, hur?

5. Har du några andra tankar du tycker är viktiga att vi tar upp i studien?

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR SOCIALT ARBETE

Vad tycker du om sexköpslagen?

Har du erfarenhet av försäljning av sexuella tjänster* och vill berätta vad sexköpslagen inneburit för dig?

Din röst är viktig för oss!

Vi gör en studie om hur de som har erfarenhet av att sälja sexuella tjänster uppfattar sexköpslagen. I debatter ges ofta utrymme för åsikter från andra än just de som säljer sexuella tjänster. Vi anser att röster från de som säljer sexuella tjänster behöver större plats i forskning och debatt. Vi vill höra din åsikt!

Du har möjlighet att välja hur och när du vill besvara våra frågor; genom telefon, e-post, brev, personlig intervju, Skype eller något annat sätt du känner dig bekväm med. Vid intervju spelas samtalet in om du tillåter och det som sägs skrivs över i text, vilket förvaras oåtkomligt för andra. Efter studien är klar förstörs utskrifterna. Du har rätt att svara på de frågor du vill och kan avbryta intervjun om du önskar det. Du är anonym i studien och har möjlighet att vara anonym mot oss. Studien kommer att presenteras i vår c-uppsats som görs på 6:e terminen på Göteborgs universitet.

Vi som gör studien och hoppas på din hjälp är Camilla Egelström, 29 år, och Robert Dynebrink, 40 år, socionomstudenter på Göteborgs universitet.

Vill du delta eller har frågor är du är välkommen att kontakta oss på följande telefonnummer och mail:

Camilla

Robert

Vår handledare på Göteborgs universitet heter Annelie de Cabo y Moreda, telefon

*Med sexuell tjänst menar vi sexuell handling som innefattar fysisk beröring mot ersättning

Bilaga 4: Anslag för väntrum (A3)

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR SOCIALT ARBETE

Vad tycker du om sexköpslagen?

Har du erfarenhet av försäljning av sexuella tjänster* och vill berätta vad sexköpslagen inneburit för dig?

Din röst är viktig för oss!

Vi gör en studie om hur de som har erfarenhet av att sälja sexuella tjänster uppfattar sexköpslagen. I debatter ges ofta utrymme för åsikter från andra än just de som säljer sexuella tjänster. Vi anser att röster från de som säljer sexuella tjänster behöver större plats i forskning och debatt. Vi vill höra din åsikt!

Du har möjlighet att välja hur och när du vill besvara våra frågor; genom telefon, e-post, brev, personlig intervju, Skype eller något annat sätt du känner dig bekväm med. Vid intervju spelas samtalet in om du tillåter och det som sägs skrivs över i text, vilket förvaras oåtkomligt för andra. Efter studien är klar förstörs utskriftarna. Du har rätt att svara på de frågor du vill och kan avbryta intervjun om du önskar det. Du är anonym i studien och har möjlighet att vara anonym mot oss. Studien kommer att presenteras i vår c-uppsats som görs på 6:e terminen på Göteborgs universitet.

Vi som gör studien och hoppas på din hjälp är Camilla Egelström, 29 år, och Robert Dynebrink, 40 år, socionomstudenter på Göteborgs universitet.

Vill du delta eller har frågor är du är välkommen att kontakta oss på följande telefonnummer och mail:

Camilla

Robert

Vår handledare på Göteborgs universitet heter Annelie de Cabo y Moreda, telefon

Våra frågeställningar är:

- Hur uppfattar sexarbetare sexköpslagen?

- Upplever sexarbetare att de påverkas utav sexköpslagen?
- Finns det andra lagar som är relaterade till sexköpslagen som sexarbetare upplever att de påverkas av?
- Bör sexarbete regleras i lagstiftning, i så fall hur?

Bilaga 5: Anslag för forum på nätet

Har du erfarenhet av försäljning av sexuella tjänster och vill berätta vad sexköpslagen inneburit för dig? Din röst är viktig för oss!

(Med sexuell tjänst menar vi sexuell handling som innefattar fysisk beröring mot ersättning)

Vi gör en studie om hur de som har erfarenhet av att sälja sexuella tjänster uppfattar sexköpslagen. I debatter ges ofta utrymme för åsikter från andra än just de som säljer sexuella tjänster. Vi anser att röster från de som säljer sexuella tjänster behöver större plats i forskning och debatt. Vi vill höra din åsikt!

Du har möjlighet att välja hur och när du vill besvara våra frågor; genom telefon, e-post, brev, personlig intervju, Skype eller något annat sätt du känner dig bekväm med. Du har rätt att svara på de frågor du vill och kan avbryta intervjun om du önskar det. Du är anonym i studien och har möjlighet att vara anonym mot oss. Studien kommer att presenteras i vår c-uppsats som görs på 6:e terminen på Göteborgs universitet.

Vi som gör studien och hoppas på din hjälp är Camilla Egelström (29 år) och Robert Dynebrink (40 år) och är socionomstudenter på Göteborgs universitet.

Vill du delta eller har frågor är du är välkommen att kontakta oss på följande mail:

Camilla

Robert

Syftet med studien är att undersöka hur sexarbetare uppfattar lagstiftningen gällande köp av sexuella tjänster, samt hur de upplever att lagstiftningen påverkar dem och vilka konsekvenser de upplever.

Våra frågeställningar är:

- Hur uppfattar sexarbetare sexköpslagen?
- Upplever sexarbetare att de påverkas utav sexköpslagen?
- Finns det andra lagar som är relaterade till sexköpslagen som sexarbetare upplever att de påverkas av?
- Bör sexarbete regleras i lagstiftning, i så fall hur?

Bilaga 6: Text i SMS

Hej!

Vi undrar om du är intresserad av att berätta om hur du upplever sexköpslagen? Vi är från Göteborgs universitet och gör en studie om detta. Du är anonym i studien och har möjlighet att vara anonym mot oss. Vi tycker din röst är viktig och hoppas att du vill hjälpa oss.

För mer info maila XXXX eller ring detta numret.

Mvh Camilla Egelström och Robert Dynebrink

Bilaga 7: Mejl

Vad tycker du om sexköpslagen?

Har du erfarenhet av försäljning av sexuella tjänster och vill berätta vad sexköpslagen inneburit för dig?

Din röst är viktig för oss!

(Med sexuell tjänst menar vi sexuell handling som innefattar fysisk beröring mot ersättning)

Vi gör en studie om hur de som har erfarenhet av att sälja sexuella tjänster uppfattar sexköpslagen. I debatter ges ofta utrymme för åsikter från andra än just de som säljer sexuella tjänster. Vi anser att röster från de som säljer sexuella tjänster behöver större plats i forskning och debatt.

Vi vill höra din åsikt!

Du har möjlighet att välja hur och när du vill besvara våra frågor; genom telefon, e-post, brev, personlig intervju, Skype eller något annat sätt du känner dig bekväm med. Vid intervju spelas samtalet in om du vill och det som sägs skrivs över i text, vilket förvaras oåtkomligt för andra. Efter studien är klar förstörs utskriften. Du har rätt att svara på de frågor du vill och kan avbryta intervjun om du önskar det. Du är anonym i studien och har möjlighet att vara anonym mot oss. Studien kommer att presenteras i vår c-uppsats som görs på 6:e terminen på Göteborgs universitet. Du kan läsa om syftet och våra frågeställningar längre ned i mailet.

Vi som gör studien och hoppas på din hjälp är Camilla Egelström (29 år) och Robert Dynebrink (41 år) och är socionomstudenter på Göteborg universitet.

Vill du delta eller har frågor är du välkommen att kontakta oss på följande telefonnummer och mail:

Camilla

Robert

Vår handledare på Göteborgs universitet heter Annelie de Cabo y Moreda, telefon xxx , mail XXX

Syftet med studien är att undersöka hur sexarbetare uppfattar lagstiftningen gällande köp av sexuella tjänster, samt hur de upplever att lagstiftningen påverkar dem och vilka konsekvenser de upplever.

Våra frågeställningar är:

- Hur uppfattar sexarbetare sexköpslagen?
- Upplever sexarbetare att de påverkas utav sexköpslagen?
- Finns det andra lagar som är relaterade till sexköpslagen som sexarbetare upplever att de påverkas av?
- Bör sexarbete regleras i lagstiftning, i så fall hur?